

Jaarverslag 2013

landelijk dekenberaad toezicht

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Inleiding	4
1.2	Prioriteiten	5
2	Activiteiten	6
2.1	Inleiding	6
2.2	Financieel toezicht	6
2.3	Wwft toezicht.....	7
2.4	Proactief toezicht	8
2.4.1	Kantoorbezoeken	8
2.4.2	Centrale controle op de verordeningen	11
2.4.3	Overig	12
2.5	Toezicht op kwaliteit.....	12
2.6	Ondersteuning.....	13
2.7	Verantwoording	14
2.7.1	Klachtregistratie	14
2.7.2	Registratie van andere toezichtactiviteiten	19
2.7.3	Vergroting van de zichtbaarheid	19
2.8	Activiteiten overig	20
2.8.1	Strategie	20
2.8.2	Positie en profiel deken.....	21
2.8.3	Proeftuin	21
2.8.4	Afstemming dekens en adjunct-secretarissen	22
2.8.5	Elkaar aanspreken	22
2.9	Vooruitzicht activiteiten 2014	22
3	Harmonisering.....	23
4	Organisatie dekenberaad.....	24
4.1	Algemeen	24
4.2	Samenstelling.....	24
4.3	Vergaderingen.....	25
BIJLAGEN.....		26
	Bijlage 1 – Stand van Zaken Unit Financieel Toezicht Advocatuur (Unit FTA) per 31-12-2013.....	26
	Bijlage 2 – Rapportage verkenning gebruik stichting derdengelden door Unit FTA.....	27

Bijlage 3 – Startnotitie verkennend onderzoek WWFT	31
Bijlage 4 – Resultaten kantoorbezoeken 2013.....	33
Bijlage 5 – Resultaten CCV 2012	38
Bijlage 6 – Resultaten klachtregistratie 2013	39
Bijlage 7 – Samenstelling dekenberaad in 2013	43

1 Inleiding

1.1 Inleiding

Voor u ligt het jaarverslag over 2013 van het Landelijk dekenberaad toezicht. Na de herziening van de gerechtelijke kaart zijn er nog 11 lokale ordes en daarmee 11 dekens. Zij komen maandelijks bijeen om het toezicht op de advocatuur en de klachtbehandeling te harmoniseren. Het dekenberaad wordt ondersteund door een secretariaat en de unit Financieel Toezicht Advocatuur (Unit FTA) van de Nederlandse orde van advocaten.

In 2013 is een meerjarenplan in de vorm van een toezichtstrategie opgesteld. Aan de hand daarvan wordt het jaarplan vastgesteld. Dit alles gebeurt in samenwerking met de Nederlandse orde van advocaten. Tussentijds is er in 2013 ingespeeld op de rapportages over het toezicht van de interim rapporteur toezicht advocatuur mr. R.J. Hoekstra.

In 2013 zijn er diverse stappen richting versterking van het toezicht gezet. De focus lag daarbij onder meer op een uniforme registratie van de klachtbehandeling en andere werkzaamheden van ordebureaus. De dekens zijn nu in staat om voor het hele land verslag te doen over de klachtregistratie. Op het gebied van het financieel toezicht zijn er in samenwerking met de Unit FTA onderzoeken gedaan naar derdenrekeningen bij kantoren. Ook heeft de Unit FTA dekens ondersteund bij hun werkzaamheden tijdens kantoorbezoeken. Het proactief toezicht is versterkt door het aantal (at random) kantoorbezoeken op te voeren tot 10 procent per jaar. De dekens hebben naar aanleiding hiervan de kantoren kunnen begeleiden in het verbeteren van hun kantoororganisatie. In sommige gevallen moesten tuchtrechtelijke maatregelen worden genomen. Vermeldenswaard is tevens dat het dekenberaad de rechtsbijstand aan een kwetsbare groep cliënten, de vreemdelingen en vluchtelingen, heeft laten onderzoeken. Als vervolg op dat onderzoek zal het toezicht in bepaalde sectoren van deze rechtsgebieden worden versterkt.

De organisatie van het dekenberaad wordt steeds professioneler. Het dekenberaad neemt steeds meer taken aan. Daar komt als vanzelfsprekend nieuw werk uit. Daarom is besloten om de organisatie te versterken met een manager toezicht, die in 2014 aangetrokken wordt.

Met het verschijnen van de vierde nota van wijziging op het wetsvoorstel voor een nieuwe Advocatenwet (begin 2014) lijken de contouren voor het toezicht op de advocaat voor de toekomst vorm te krijgen. Het dekenberaad gaat er van uit dat er een college van toezicht zal komen, voorgezeten door de algemeen deken, ondersteund door twee niet-advocaten. De dekens blijven eindverantwoordelijk voor het toezicht. Bij de verdere ontwikkeling van het werk van het dekenberaad en de ondersteuning wordt ervan uitgegaan dat het voorgestelde model weldra wet zal zijn. De dekens vinden het van belang dat het toezicht op de advocatuur effectief is, de belangen van de cliënten worden gewaarborgd en er vertrouwen in de advocatuur is bij de achterban en bij de partners in de juridische keten. Ook in 2014 zet het dekenberaad zich hier vol voor in.

Bas Martens
Voorzitter dekenberaad

1.2 Prioriteiten

Op de voet van artikel 7 van de Verordening op het landelijk dekenberaad toezicht heeft het dekenberaad op 16 januari 2013 zijn jaarplan voor het jaar 2013 vastgesteld. In het jaarplan zijn twaalf speerpunten voor het dekenaal toezicht in 2013 geformuleerd.¹ Het gaat om de volgende twaalf speerpunten:

1. Opvolging geven aan geharmoniseerd proactief toezicht / kantoorbezoeken;
2. Opvolging CCV bevindingen;
3. Opvolging geven aan klachtregistratie;
4. Opstellen van een toezichtstrategie dekenberaad 2013 – 2016;
5. Financieel toezicht: uitwerking van een programma voor de Unit Financieel Toezicht (Unit FTA). Op basis van een inventarisatie van problemen van financiële aard, samen met de op te zetten Unit, worden specifieke risicogebieden nader uitgewerkt en geïmplementeerd in het toezicht;
6. Onderzoek naar het realiteitsgehalte van de gesignaleerde vermeende problemen inzake de kwaliteit van de asiel- en vreemdelingenadvocatuur, zowel binnen als buiten het stelsel van de gefinancierde rechtsbijstand;
7. Implementatie van de Herziening Gerechtelijke Kaart (HGK), inclusief een verdere professionalisering van de bureaus;
8. Vergroting van de zichtbaarheid van deken, dekenberaad en van door het dekenberaad vastgesteld geharmoniseerd toezichtbeleid;
9. Opzet en verdere uitbouw van het expertisecentrum Wwft (bij de Haagse Orde);
10. Positie van de deken. Brede beschouwing van de invulling van de rol en taken van de deken, evenals diens ondersteuning. Ten behoeve van bijvoorbeeld de 'werving' van nieuwe deken;
11. Landelijk geharmoniseerde werkwijze op bureaus / ideale bureausamenstelling;
12. Registratie van andere toezichtactiviteiten (naast klachten).

Deze speerpunten zijn leidend geweest voor de activiteiten in 2013, naast uiteraard de reguliere werkzaamheden en toezichtactiviteiten van de lokale ordes.

Op 15 januari 2014 is het jaarplan voor 2014 vastgesteld.² In 2014 zijn er acht speerpunten voor het dekenaal toezicht geformuleerd. Deze speerpunten zullen leidend zijn voor de activiteiten van het dekenberaad in 2014. Zie hiervoor ook hoofdstuk 2.9.

Bij de totstandkoming van het jaarplan 2014 was nog weinig bekend over de vierde nota van wijziging³ bij het wetsvoorstel Wet positie en toezicht advocatuur (Kamernummer 32 382). Uiteraard blijven de acht geformuleerde speerpunten van belang voor komend jaar, maar het is niet onwaarschijnlijk dat er door de vierde nota van wijziging activiteiten worden toegevoegd aan de jaaractiviteiten van het dekenberaad in 2014.

¹ <https://www.advocatenorde.nl/8647/advocaten/dekenberaad.html?thema=thema/dekenberaad&themaID=8656>.

² <https://www.advocatenorde.nl/8647/advocaten/dekenberaad.html?thema=thema/dekenberaad&themaID=8656>.

³ De vierde nota van wijziging is gepubliceerd op 20 januari 2014.

2 Activiteiten

2.1 Inleiding

De agenda van het dekenberaad werd in 2013 voornamelijk bepaald door de volgende twee hoofdonderwerpen. Allereerst was dat het jaarplan 2013 van het dekenberaad. Daarnaast waren dat de aanbevelingen uit de eindrapportage over 2012 van de interim rapporteur toezicht advocatuur, de heer mr. R.J. Hoekstra. In de eindrapportage over 2012 had de heer Hoekstra namelijk aangegeven dat 2013 het jaar van de waarheid moest worden. “Het jaar waarin de resultaten van het werk dat de Orde heeft verricht in volle omvang zichtbaar moet worden.” Het dekenberaad heeft zich dan ook in 2013 met veel energie ingezet voor de bestending en uitwerking van de gemaakte toezichtafspraken én voor het zichtbaar maken van de resultaten van dat werk.

In onderstaand overzicht wordt aan de hand van een aantal belangrijke thema's aangegeven wat het dekenberaad heeft gedaan in 2013.

2.2 Financieel toezicht

In het jaarverslag 2012 van het dekenberaad werd al kort iets geschreven over de Unit Financieel Toezicht Advocatuur (Unit FTA). Begin 2012 heeft de algemene raad van de Nederlandse orde van advocaten besloten tot een verscherping van het financieel toezicht op de advocatuur. De algemene raad heeft daartoe een voorstel gedaan voor het oprichten van de Unit FTA. Eind 2012 heeft daarover de formele besluitvorming plaatsgevonden en konden de voorbereidende werkzaamheden van start gaan.

De Unit FTA is geplaatst binnen de Nederlandse orde van advocaten en moet de dekens ondersteunen als het gaat om noodzakelijk gebleken onderzoek naar de financiële situatie van een advocatenpraktijk. Om dat verder vorm te geven heeft het dekenberaad het volgende speerpunt in zijn jaarplan 2013 geformuleerd: uitwerking van een programma voor de Unit FTA. Meer specifiek betreft dat de opzet van de Unit FTA, evenals het in opdracht van de dekens uitvoeren van de eerste specifieke en generieke onderzoeken op dit gebied. Op die manier is in 2013 door het dekenberaad aandacht besteed aan het onderwerp financieel toezicht en de verdere professionalisering daarvan.

De Unit FTA is sinds 1 april 2013 operationeel en heeft zijn toegevoegde waarde inmiddels al bewezen.⁴ De dekens maken gebruik van de Unit FTA als het gaat om individuele onderzoeken bij advocaten met specifiek de financiën als aandachtspunt. Als voorbeelden kunnen worden genoemd een onderzoek naar de omgang met de stichting derdengelden nadat was gebleken van het lenen van geld van de aan de stichting derdengelden gekoppelde rekening door de advocaat. Ook werd de Unit FTA benoemd tot rapporteur in twee zware 60c Advocatenwet onderzoek.

Daarnaast is de Unit FTA proactief aan de slag met onderzoeken die samenhangen met een bepaald thema. Zo heeft de Unit FTA inmiddels een onderzoek afgerond naar het gebruik van de stichting derdengelden.⁵ Verder doet de Unit FTA begin 2014 een onderzoek naar de naleving van de bepalingen van de Wwft (zie hoofdstuk 2.3 Wwft toezicht).

⁴ Zie bijlage 1 – Stand van zaken Unit FTA per 31-12-2013.

⁵ Zie bijlage 2 – Rapportage verkenning gebruik stichting derdengelden door Unit FTA.

Op 2 oktober 2013 heeft het dekenberaad de missie van de Unit FTA goedgekeurd. De missie geeft de Unit FTA sturing in het groeiproces waarin de Unit FTA zich bevindt. Kort gezegd behoort tot de ambities van de Unit FTA het leveren van een substantiële bijdrage aan het uitvoeren van onderzoeken en het leveren van een effectieve bijdrage aan het proactieve toezicht. Dit alles onder verantwoordelijkheid van de dekens.

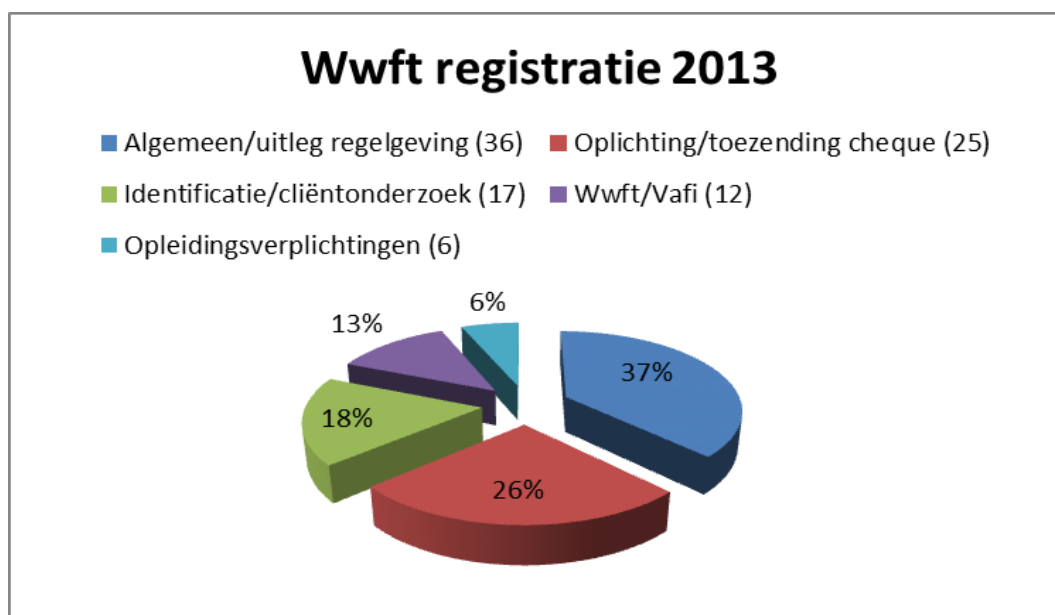
Concluderend kan worden vastgesteld dat in 2013 een programma voor de Unit FTA op hoofdlijnen is uitgewerkt en dat de Unit FTA in 2013 bij diverse onderzoeken is betrokken. Zoals eerder genoemd bevindt de Unit FTA zich op dit moment nog in een groeiproces. Dit betekent dat het programma van Unit FTA werkenderwijs en lerenderwijs steeds meer vorm krijgt de komende jaren.

2.3 Wwft toezicht

Een van de speerpunten van het dekenberaad voor 2013 was het Wwft (Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme) toezicht. Het doel voor 2013 was de opzet en de verdere uitbouw van het kenniscentrum Wwft.

Het kenniscentrum is per 1 januari 2013 operationeel en gevestigd bij het bureau van de Haagse orde van advocaten. Het kenniscentrum dient als vraagbaak voor de dekens als toezichthouder en voor de advocaat in de uitoefening van zijn dagelijkse praktijk. In het kenniscentrum wordt alle binnenkomende informatie en vragen verzameld en geanalyseerd. De resultaten worden teruggekoppeld aan de dekens en kunnen bijvoorbeeld worden gebruikt als nieuwe thema's in het toezicht. Het kenniscentrum Wwft deelt thematische informatie met de Unit FTA.

Men weet het kenniscentrum inmiddels goed te vinden. In 2013 zijn er 96 vragen en casus behandeld, zowel van advocaten als van dekens / ordebureaus. In onderstaande grafiek is te zien waar die vragen en casus op zien.

De meeste vragen zijn praktisch van aard en zien op de vraag of een bepaalde dienst die wordt of zal worden verleend onder de reikwijdte van de Wwft valt. Daarnaast komen er signalen en vragen binnen over oplichting. Die signalen uit diverse hoeken van het land bij het kenniscentrum hebben in 2013 concreet geleid tot een waarschuwing aan de advocatuur voor poging tot oplichting via de derdengeldrekening van de advocaat. Het kenniscentrum zal deze voorlichtende rol in de toekomst uitbreiden.

Daarnaast is aandacht besteed aan de Wwft door middel van de relatiedag Wwft voor advocaten op 19 november 2013. De Nederlandse orde van advocaten heeft deze bijeenkomst georganiseerd voor advocaten samen met de FIU (Financial Intelligence Unit). Tijdens deze dag zijn advocaten geïnformeerd over de nationale en internationale ontwikkelingen op het terrein van de Wwft, over het herkennen en melden van (voorgenomen) ongebruikelijke transacties, over de meldketen en over de rol van advocaten bij het bestrijden van witwassen en financieren van terrorisme. De Haagse deken Bas Martens heeft op die dag gesproken over het kenniscentrum Wwft.

Het kenniscentrum Wwft heeft in 2013 gesprekken gevoerd met functionarissen van BFT, AFM en het Ministerie van Financiën met de bedoeling om, met behoud van ieders verantwoordelijkheid, elkaar te versterken op het gebied van informatie, educatie en toezichtthema's.

Een recent initiatief om aandacht te besteden aan Wwft toezicht is door middel van het Wwft onderzoek dat is goedgekeurd door het dekenberaad en wordt uitgevoerd door de Unit FTA.⁶ Het doel van het onderzoek is om te komen tot een objectieve toetsing van de naleving van de Wwft regelgeving. Dit onderzoek maakt onderdeel uit van de taken die in de missie van de Unit FTA zijn vastgelegd. Daarnaast past dit onderzoek binnen de vastgestelde toezichtstrategie 2013-2016 (zie voor meer informatie hoofdstuk 2.8.1) en is het onderzoek een goed voorbeeld van meer thematisch gestuurd toezicht.

2.4 Proactief toezicht

Een van de speerpunten van het dekenberaad voor 2013 was het opvolging geven aan geharmoniseerd proactief toezicht, onder andere door middel van kantoorbezoeken.

2.4.1 Kantoorbezoeken

Het dekenberaad heeft zichzelf als doel gesteld om jaarlijks (minimaal) tien procent van de kantoren te bezoeken, startend over het jaar 2013. Iedere raad van toezicht bezoekt in zijn arrondissement tien procent van de kantoren. Deze kantoren worden voor een deel geselecteerd op basis van signalen en voor een ander deel aselekt. Een deel van die tien procent is dus proactief (in 2013 57 procent van de geselecteerde kantoren). De kantoorbezoeken geven zicht op naleving van de regelgeving en helpen bij het signaleren van overtredingen, zoals het halen van opleidingspunten, adequate communicatie met cliënten, dossieropbouw, de financiële positie van het kantoor, vastlegging van afspraken met cliënten, omgang met derdengelden, etc. Daarnaast kunnen aan de hand van de bevindingen uit de kantoorbezoeken risico's of thema's gedestilleerd worden. De risico's en thema's worden gebruikt om geharmoniseerd toezichtbeleid en speerpunten vast te stellen.

⁶ Zie bijlage 3 – Startnotitie verkennend onderzoek WWFT voor de opzet van dit onderzoek.

Verloop kantoorbezoek

Om de kantoorbezoeken zoveel mogelijk op een zelfde wijze te laten plaatsvinden is een best practice opgesteld. Deze best practice wordt begin 2014 vastgesteld door het dekenberaad. De best practice beschrijft hoe de kantoren geselecteerd worden, hoe de voorbereiding van een kantoorbezoek plaatsvindt, hoe het kantoorbezoek zelf plaatsvindt en hoe uiteindelijk het kantoorbezoek wordt afgerond.

Op hoofdlijnen beschrijft de best practice het volgende. Een kantoorbezoek vindt plaats naar aanleiding van een signaal of op aselechte basis. Tijdens de voorbereiding wordt het bezoek aangekondigd bij het desbetreffende kantoor en wordt alle mogelijk van belang zijnde informatie verzameld. Tijdens het bezoek wordt gewerkt met een vragenlijst. Er wordt onder andere gekeken naar de kantoororganisatie en de kwaliteit van de dienstverlening. Het uiteindelijke doel van het bezoek is drieledig, namelijk kennismaking, uitwisseling van informatie over wet- en regelgeving en daadwerkelijke controle van de naleving van de verordeningen.

Resultaten kantoorbezoeken⁷

Om goed inzicht te krijgen in de kantoorbezoeken en het resultaat van de kantoorbezoeken is afgesproken op een uniforme wijze de bezoeken en de uitkomsten daarvan te registreren. Op die manier is op landelijk niveau een totaaloverzicht van de cijfers beschikbaar. Zo zijn er gegevens over het aantal bezoeken, de aanleiding van die bezoeken, de geconstateerde tekortkomingen en de resultaten. Een geconstateerde tekortkoming betekent overigens niet dat het kantoor in zijn geheel disfunctioneert of onvoldoende presteert. Het gaat hier ook om aanbevelingen die gedaan zijn.

Zoals eerder vermeld heeft het dekenberaad afgesproken jaarlijks tien procent van de kantoren te bezoeken. Op basis van de cijfers op 1 januari 2013 zijn dat 477 kantoren in heel Nederland. In totaal zijn er in 2013 594 kantoren bezocht. Dat betekent dat in totaal 12,4 procent van alle kantoren in Nederland is bezocht.

Aantal kantoorbezoeken in 2013

Arrondissement	Totaal kantoren	10% kantoren	Bezocht per 31-12-2013
Amsterdam	900	90	86
Noord-Holland	311	31	31
Midden-Nederland	645	65	100
Noord-Nederland	278	28	30
Den Haag	558	56	56
Rotterdam	536	54	83
Limburg	287	29	34
's-Hertogenbosch	339	34	36
Breda-Middelburg	325	33	74
Gelderland	397	40	40
Overijssel	196	20	22
Totaal	4772	477	594

⁷ Zie bijlage 4 – Resultaten kantoorbezoeken 2013.

In de cijfers zijn zowel unieke bezoeken als tweede bezoeken meegenomen. Bij sommige kantoren is het namelijk noodzakelijk een herhaalbezoek af te leggen. Van de 563 unieke kantoorbezoeken die zijn afgelegd, zijn 241 kantoren bezocht naar aanleiding van een signaal (43 procent). Daarnaast zijn er nog 322 kantoren aselekt gekozen (57 procent). De meeste bezoeken zijn afgelegd bij kantoren met één of twee advocaten (325 bezoeken).

Aantal kantoorbezoeken naar omvang van het kantoor 2013

Omvang kantoor	Aantal
1-2 advocaten	325
3-10 advocaten	153
11-50 advocaten	72
51 en meer advocaten	13

Tijdens een kantoorbezoek vindt een eerste beoordeling plaats van de naleving van de wet- en regelgeving. Uit deze eerste beoordeling bleek dat bij 178 van de bezochte kantoren alles in orde was. Bij 385 kantoren werden één of meerdere tekortkomingen geconstateerd. In veruit de meeste gevallen gaat het om een enkele aanbeveling, in een heel klein aantal gevallen om (zeer) ernstige tekortkomingen, waarbij aanvullend financieel onderzoek is gedaan door Unit FTA en/of direct een dekenbezwaar is ingediend. Een aanbeveling kan bijvoorbeeld zien op het aanpassen van een procedurebeschrijving. Een ernstige tekortkoming kan bijvoorbeeld gaan over een kantoor in financiële problemen.

Bij de 385 kantoren waar een tekortkoming is geconstateerd, zijn in totaal 661 afzonderlijke tekortkomingen geconstateerd. De meeste tekortkomingen zien op de intake, kantoororganisatie en financiële administratie. Dit gaat vooral over de in een aantal verordeningen vastgelegde verplichting om de naleving van regelgeving schriftelijk vast te leggen. Zo moet de advocaat bijvoorbeeld vastleggen de wijze waarop hij zijn dossiers beheert, de wijze waarop de advocaat zorgdraagt voor een goede vervanging of voor overdracht van een dossier bij zijn aanwezigheid of de wijze waarop belangenverstrengeling wordt geïdentificeerd en adequaat wordt opgetreden indien hier sprake van is. De meeste tekortkomingen zien dus op dit soort beschrijvingen die niet zijn vastgelegd. Dat betekent overigens niet dat een advocaat niet op een juiste wijze omgaat met deze zaken, hij heeft het alleen niet conform de regelgeving vastgelegd.

Onderwerp tekortkomingen bij de kantoorbezoeken 2013

Onderwerp tekortkomingen	Aantal keer geconstateerd	In % van het totaal aantal tekortkomingen
Intake, kantoororganisatie en financiële administratie	280	42%
Stichting derdengelden (organisatie)	157	24%
Financiële positie	75	11%
Samenwerking	59	9%
Beroepsaansprakelijkheidsverzekering	35	5%
Opleiding	32	5%
Wwft	23	4%
Totaal	661	100%

Bij elke geconstateerde tekortkoming wordt actie ondernomen. Bij de meeste tekortkomingen wordt een termijn gegeven om de tekortkoming te herstellen. Dat is in lijn met het feit dat de meeste tekortkomingen zien op administratieve verplichtingen. Indien er een termijn wordt gegeven, wordt door het lokale orde bureau gecontroleerd of het kantoor de tekortkoming herstelt binnen de afgesproken termijn. Daarnaast kan in veel gevallen de tekortkoming ter plekke worden gerepareerd.

2.4.2 Centrale controle op de verordeningen

Verder heeft het dekenberaad als speerpunt voor 2013 benoemd het geven van opvolging aan de bevindingen van de jaarlijkse centrale controle op de verordeningen (CCV). Bij de CCV wordt gecontroleerd of advocaten de regels naleven met betrekking tot de administratie en de financiële integriteit en de vakbekwaamheid.

Het geven van opvolging aan de bevindingen van de CCV heeft allereerst vorm gekregen door middel van een geüniformeerde aanpak indien na eerste opgave blijkt dat nader onderzoek naar een kantoor of advocaat noodzakelijk is. De Nederlandse orde van advocaten, waar de uitvoering van de CCV voor een deel plaatsvindt namens de deken, verzorgt de eerste aanschrijving indien nader onderzoek noodzakelijk is. Daarbij krijgen alle advocaten en kantoren dezelfde opdracht om hun tekortkomingen te herstellen, uiteraard afhankelijk van het onderwerp waar de tekortkomingen op zien. Daarnaast is afgesproken dat advocaten en kantoren bij het achterwege blijven van opgave een kans krijgen alsnog opgave te doen. Op het moment dat alsnog geen opgave wordt gedaan volgt een dekenbezwaar. Dat heeft in 2013 geleid tot 25 dekenbezwaren. Die dekenbezwaren hebben inmiddels geleid tot een aantal tuchtrechtelijke maatregelen in de vorm van een waarschuwing of een berisping.

Het jaar 2013 was enigszins bijzonder omdat iedere advocaat een nieuwe advocatenpas moest aanvragen. Zonder advocatenpas was het indienen van de (elektronische) aangifte CCV niet mogelijk. Er zijn maatregelen genomen om te bevorderen dat iedere advocaat zijn pas zou aanvragen, ophalen en tijdig CCV aangifte zou doen. De deken hebben in het dekenberaad besloten uniforme tuchtrechtelijke maatregelen te nemen bij het niet voldoen aan deze verplichtingen en daarnaar gehandeld.

Daarnaast is de evaluatie van de CCV 2012 besproken in het dekenberaad. Ook op deze manier wordt opvolging gegeven aan de CCV bevindingen. De evaluatie heeft geleid tot zestal besluiten waar eind 2013 en begin 2014 opvolging aan is/wordt gegeven. Daarnaast wordt de evaluatie gebruikt bij het meer risicogestuurd toezicht houden.

Resultaten CCV 2012⁸

In de CCV wordt onderscheid gemaakt tussen individuele advocaten en advocatenkantoren. In totaal zijn in 2012 16.492 advocaten en 4.788 kantoren gecontroleerd via de CCV. Bij de eerste controle door het bureau van de Nederlandse orde van advocaten zijn bij 860 advocaten en 749 kantoren onvolkomenheden geconstateerd. Het bureau heeft deze signaleringen overgedragen aan de deken voor nader onderzoek.

⁸ Zie bijlage 5 – Resultaten CCV 2012.

Uit de resultaten van de CCV blijkt dat een groot deel van de geconstateerde onvolkomenheden wordt opgelost na tussenkomst van de deken. Het gaat hier, zowel bij de individuele advocaten als bij kantoren, ook om gevallen waarbij na navraag blijkt dat de CCV abusievelijk verkeerd is ingevuld. Bij de individuele advocaten gaat het om 32 procent van de gevallen die worden opgelost na tussenkomst van de deken en bij de kantoren om 76 procent van de gevallen. Bij de kantoren ziet dit vooral op de schriftelijke vastlegging van de naleving van de regelgeving (zie hiervoor ook §2.4.1 bij de tekortkomingen in de kantoorbezoeken); iets wat vrij eenvoudig na tussenkomst van de deken opgelost kan worden.

In 60 procent van de gevallen waar bij een individuele advocaat een onvolkomenheid wordt geconstateerd, wordt een afspraak gemaakt met de deken om de tekortkoming op te lossen. Bijna alle gemaakte afspraken zien op het behalen van extra opleidingspunten. Daar zitten voor wat betreft de individuele advocaten namelijk de meeste tekortkomingen. De deken spreekt een termijn af waarbinnen de advocaat de punten moet inhalen. Verder geeft een aantal geconstateerde onvolkomenheden aanleiding tot het afleggen van een kantoorbezoek of het indienen van een dekenbezwaar.

2.4.3 Overig

Naast de kantoorbezoeken en de opvolging van de CCV bevindingen vallen de onderzoeken van de Unit FTA over de derdengelden en de Wwft ook onder het hoofdstuk proactief toezicht.⁹

Het dekenberaad wil in 2014 het proactieve onderzoek effectiever maken door onder andere toezichtthema's te bepalen. Ook zal er gekeken worden naar de instrumenten die bij de kantoorbezoeken worden ingezet ('checklist', wijze van selectie van kantoren, functionarissen die met de bezoeken belast worden).

2.5 Toezicht op kwaliteit

Als een van zijn speerpunten voor 2013 heeft het dekenberaad de kwaliteit van de advocatuurlijke dienstverlening aan kwetsbare cliënten geïdentificeerd. Dit onderwerp is voor 2013 toegespitst op het rechtsterrein asiel- en vreemdelingenadvocatuur, met name vanwege aanhoudende, maar moeilijk te duiden, kritische geluiden op dat vlak in de publieke opinie.

Dit speerpunt leidde uiteindelijk tot de volgende uitwerking in het dekenberaad: Onderzoek naar het realiteitsgehalte van de gesignaleerde vermeende problemen inzake de kwaliteit van de asiel- en vreemdelingenadvocatuur, zowel binnen als buiten het stelsel van de gefinancierde rechtsbijstand. Indien van toepassing, wordt een opzet voor een aanpak geformuleerd. Voor dit onderwerp vindt wederzijdse afstemming plaats met de algemene raad, die dit punt ook zelf als een belangrijk thema heeft benoemd en uitgewerkt.

In dat kader heeft het dekenberaad medio 2013 besloten om onafhankelijk onderzoek te laten uitvoeren, met als onderzoeksvraag: is er sprake van een kwaliteitsissue in de advocatuurlijke dienstverlening aan asielzoekers en vreemdelingen? Zo ja, welke omvang heeft deze problematiek en welke achterliggende oorzaken kunnen worden geïdentificeerd? Tenslotte is gevraagd om mogelijke vervolgstappen te identificeren.

⁹ Zie hoofdstuk 2.2 Financieel toezicht en 2.3 Wwft toezicht voor meer informatie.

Begin 2014 is er een rapportage uitgebracht en wordt er opvolging gegeven aan de uitkomsten en aanbevelingen uit het onderzoek.¹⁰

Daarnaast heeft het dekenberaad halverwege 2013 een protocol met de IND opgesteld. Daarin zijn afspraken gemaakt over de uitwisseling van informatie ten behoeve van de beoordeling van de uitvoering van de vreemdelingenwet.

Tenslotte is vanuit het dekenberaad uitvoerig met de Raad voor Rechtsbijstand (RvR) gesproken over het onderwerp maatregelbeleid: duidelijk is nu uitgeschreven op basis van welke regelgeving de RvR kan ingrijpen bij kwalitatief disfunctionerende advocaten binnen het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand versus het dekenale toezicht. Vastgelegd is dat het primaat van het toezicht op advocaten, ook die binnen de gefinancierde rechtsbijstand, ligt bij de deken. Enkel in het geval dat de RvR aanleiding heeft om te veronderstellen dat een advocaat niet op een doelmatige wijze omgaat met de aan hem verstrekte toevoegingsvergoeding, kan de RvR ingrijpen. Maar ook in dat geval vindt afstemming tussen de RvR en de deken plaats, op basis van het al langer bestaande protocol tot wederzijdse informatie-uitwisseling.

2.6 Ondersteuning

Het dekenberaad heeft voor 2013 twee speerpunten benoemd die zien op de ondersteuning:

- Landelijk geharmoniseerde werkwijze op bureaus / ideale bureausamenstelling;
- Implementatie van de Herziening Gerechtelijke Kaart (HGK), inclusief een verdere professionalisering van de bureaus.

De ondersteuning van het toezicht, zoals dat wordt uitgeoefend door de dekens en de raad van toezicht, is de afgelopen periode verder geprofessionaliseerd en versterkt. Die professionalisering kent een aantal verschijningsvormen:

- Er wordt gewerkt op basis van in het dekenberaad vormgegeven geharmoniseerd toezichtbeleid. Onder die noemer past ook de aanzienlijke uitbreiding van de registratie van toezichtactiviteiten;
- De bezetting van een aantal ordebureaus is, overigens mede veroorzaakt door de HGK, aangepast en in sommige gevallen ook uitgebreid;
- De betrokkenheid van de leden van de raad van toezicht is in vrijwel alle arrondissementen toegenomen. Zij voeren bijvoorbeeld in vrijwel alle arrondissementen de kantoorbezoeken uit.
- Daarbij komt dat een aanzienlijk deel van het financiële toezicht, te allen tijde onder directe aansturing en verantwoordelijkheid van de betreffende deken, is opgepakt door de Unit FTA. Dat geeft aan dekens en bureaus ruimte om op andere zaken toezicht uit te oefenen.

Tenslotte zij hier ook aangegeven dat een verdere groei en versterking van de ondersteuning van het toezicht een nadrukkelijk financiële component kent; bij sommige ordes is er weinig tot geen financiële ruimte binnen de huidige structuur om tot een verdere versterking te kunnen doen besluiten.

¹⁰ Zie: <https://www.advocatenorde.nl/729/consumenten/contact-algemeen-incl-persberic#Dekenberaad>.

Al met al kan gezegd worden dat een aantal slagen is gemaakt voor wat betreft de ondersteuning. Dit neemt niet weg dat de ondersteuning een punt van aandacht blijft voor het dekenberaad en dat dit onderwerp in 2014 opnieuw een belangrijk thema zal zijn. Het doel in 2014 is om bij alle bureaus eenzelfde minimum niveau van ondersteuning te bewerkstelligen.

ICT facilitering voor klachtregistratie

In het kader van de ondersteuning is het hier op zijn plaats te melden dat het landelijk bureau een onderzoek doet naar de mogelijkheden om de lokale bureaus meer te faciliteren op ICT gebied daar waar het gaat om de klachtregistratie. Daarbij wordt gedacht aan het centraal faciliteren van bepaalde administratieve handelingen met betrekking tot klachten, om op die manier de bureaus te ontlasten en hen meer ruimte te geven om hun andere toezichttaken uit te oefenen.

2.7 Verantwoording

Met betrekking tot verantwoording heeft het dekenberaad voor 2013 de volgende speerpunten benoemd:

- Opvolging geven aan klachtregistratie;
- Registratie van andere toezichtactiviteiten (naast klachten);
- Vergroting van de zichtbaarheid van dekens, dekenberaad en van door het dekenberaad vastgesteld geharmoniseerd toezichtbeleid.

2.7.1 Klachtregistratie

Een van de speerpunten van het dekenberaad voor 2013 was het versterken van de klachtregistratie om zo, ten behoeve van de verantwoording, te beschikken over actuele en betrouwbare cijfers. Eind 2012 is een nieuwe werkwijze voor uniforme klachtregistratie vastgelegd voor de lokale orde-bureaus. Dit heeft er toe geleid dat met ingang van 1 januari 2013 alle klachten door alle raden van toezicht op een uniforme wijze worden geregistreerd. De manier waarop deze klachtregistratie plaatsvindt, levert belangrijk gegevens op ten behoeve van het afleggen van verantwoording over de invulling en de effectiviteit van het toezicht. Door de uniforme registratie in een database, kan deze verantwoording zowel op arrondissementsniveau als op landelijk niveau plaatsvinden.

Landelijke cijfers klachten¹¹

Doordat alle klachten in de verschillende arrondissementen op dezelfde manier geregistreerd worden, is dit jaar voor het eerst op landelijk niveau een totaaloverzicht van cijfers beschikbaar. Dit betekent dat er dit jaar nog geen vergelijking kan worden gemaakt met voorgaande jaren. Uiteraard is dat iets wat in de toekomst wel mogelijk is en ook zal gebeuren.

In 2013 zijn in totaal 3.014 klachten ingediend. Klachten zijn belangrijke signalen die serieus worden genomen. De deken onderzoekt de klachten. Een ontvangen klacht zegt op voorhand niets over de gegrondheid van die klacht en dus de kwaliteit of het functioneren van die advocaat. De Orde doet er alles aan om de kwaliteit van de advocatuur te waarborgen, te verbeteren en op die manier het aantal ingediende klachten te verlagen. Zo moeten bijvoorbeeld de nieuwe beroepsopleiding advocaten (BA) en de entreetoets er voor zorgen dat advocaten en kantoren aan bepaalde minimum kwaliteitseisen voldoen. Zo is de BA er op gericht deskundige en zelfstandige advocaten

¹¹ Zie bijlage 6 – Resultaten klachtregistratie 2013.

op te leiden via een intensieve driejarige opleiding. Daarbij niet alleen aandacht wordt besteed aan juridisch inhoudelijke kennis, maar ook aan vaardigheden en integriteit.

Aan de andere kant wordt via toezichtmaatregelen, zoals de kantoorbezoeken, ook gestimuleerd dat advocaten en kantoren kwaliteit leveren. Door bij de kantoorbezoeken inzage te vragen in een aantal dossiers, kan beoordeeld worden hoe een advocaat werkt en of hij voldoet aan alle regelgeving. Beide manieren moeten er toe leiden dat de kwaliteit van de advocatuur in zijn geheel omhoog gaat en dat het aantal ingediende klachten daardoor afneemt.

Type klacht

51 procent van de klachten die werden ingediend, waren gericht tegen de eigen advocaat. 24 procent van de klachten was tegen de advocaat van de wederpartij. 11 procent van de klachten ging tussen advocaten onderling en 6 procent van de klachten is van de deken.

Type klacht 1 januari 2013 – 31 december 2013

Klachten	Aantal klachten	In %
Over de eigen advocaat	1537	51%
Over de advocaat van de wederpartij	722	24%
Van advocaten tegen advocaten	321	11%
Van de Deken	181	6%
Van derden	119	4%
Tegen de Deken	98	3%
Varia	36	1%
Eindtotaal	3014	100%

Onderwerp per type klacht

Wanneer wordt gekeken naar het onderwerp van de klachttypes zoals hierboven beschreven en in bovenstaande tabel te zien, valt het volgende op. In de zaken waarin geklaagd wordt over de eigen advocaat, gaat dat in bijna 40 procent van de gevallen over de kwaliteit van de dienstverlening. Wanneer geklaagd wordt over de advocaat van de wederpartij, gaat dat in 32 procent van de gevallen over de zorg die in acht dient te worden genomen jegens de wederpartij. Klachten van de deken zien in 36 procent van de gevallen op wat in het algemeen niet betaamt.

Aantallen klachten per arrondissement

In het arrondissement Amsterdam werden in 2013 de meeste klachten ingediend, namelijk 476 klachten. Echter, wanneer het aantal klachten wordt afgezet tegen het aantal advocaten dat in een bepaald arrondissement werkzaam is ontstaat een ander beeld. Dan blijkt namelijk dat in Limburg verhoudingsgewijs het meeste aantal klachten wordt ingediend.

Aantal klachten ingediend per arrondissement 1 januari 2013 – 31 december 2013

Arrondissement	Aantal klachten	In verhouding tot aantal advocaten per arrondissement
Limburg	310	18%
's-Hertogenbosch	257	14%
Den Haag	435	11%
Noord-Holland	256	11%
Midden-Nederland	395	10%
Breda-Middelburg	182	9%
Noord-Nederland	163	9%
Oost-Nederland*	283	7%
Rotterdam	257	6%
Amsterdam	476	5%
Eindtotaal	3014	100%

* incl. Gelderland/Overijssel (per 1 april 2013 is het arrondissement Oost-Nederland gesplitst in Gelderland en Overijssel)

Onderwerp van de klachten

Ook het onderwerp van de klacht wordt geregistreerd. Daarbij is het mogelijk dat een klacht gaat over meerdere onderwerpen. De meeste klachten (22 procent) zien op de kwaliteit van de dienstverlening. Deze categorie ziet niet alleen op juridisch inhoudelijke kwaliteit, maar ook op een combinatie van gedragingen zoals slechte communicatie met de cliënt, traagheid of het (slecht) verschaffen van informatie aan de cliënt. Deze categorie wordt gevolgd door de zorg die in acht dient te worden genomen jegens de wederpartij (8 procent) en de categorie andere bezwaren (7 procent). Een voorbeeld van andere bezwaren is een partij die klaagt over een schending van de geheimhoudingsplicht door de advocaat van de wederpartij.

Onderwerp klacht 1 januari 2013 – 31 december 2013

Top 10 klachten (standaard categorieën)	Aantal klachten	In %
Kwaliteit van de dienstverlening	853	22%
Zorg in acht te nemen jegens wederpartij	306	8%
Andere bezwaren	276	7%
Financiën algemeen	206	5%
Communicatie cliënt/bejegening	193	5%
Bewust gebruik onjuiste gegevens of informatie	181	5%
Vrijheid/ruimte van handelen	165	4%
Grievende uitlatingen	150	4%
Traagheid	143	4%
Declaratie, aanvullende zekerheid, incasso	136	3%

Aantal klachten in relatie tot de kantooromvang

De uniforme klachtregistratie in de database zoals die nu plaatsvindt, betekent dat de relatie tussen de klacht en de omvang van het kantoor waar de betreffende advocaat werkzaam is, kan worden achterhaald. Als deze gegevens worden gecombineerd, blijkt dat de meeste klachten worden ingediend tegen advocaten die werkzaam zijn bij kantoren met 2 tot en met 5 advocaten. Hierbij moet in acht worden genomen dat de categorie kantoren met 2 – 5 advocaten een derde van het totaal aantal kantoren bevat. Daarnaast doen kantoren met deze omvang relatief veel familierechtzaken. Zoals te zien in de tabel met de rechtsgebieden per klacht (pagina 19) genereren familierechtzaken een groot deel van de klachten.

Aantal klachten naar omvang kantoor 1 januari 2013 – 31 december 2013

Omvang kantoor	Aantal klachten	% klachten
1 advocaat	668	23%
2-5 advocaten	1132	39%
6-20 advocaten	789	28%
21-60 advocaten	205	7%
61 en meer advocaten	91	3%

Echter, wanneer deze cijfers in ander perspectief worden geplaatst¹², blijkt dat in die categorie kantoren met 2 – 5 advocaten 39 procent van alle kantoren met die omvang verantwoordelijk is voor alle klachten in die categorie. Dat betekent dat 61 procent van de kantoren met die omvang (2 – 5 advocaten) geen klachten ontvangt. Wanneer we kijken naar de eenmanskantoren blijkt dat 18 procent van de eenmanskantoren verantwoordelijk is voor alle klachten die de eenmanskantoren ontvangen. Dat betekent dat 82 procent van de eenmanskantoren geen klachten ontvangt. Zoals eerder gemeld is het van belang te realiseren dat het ontvangen van een klacht niets zegt over de gegrondheid van die klacht. Echter, gelet op het toezicht door de deken is dit waardevolle informatie. De deken kan op deze manier, op basis van onder meer risico-inschatting, gericht en op een effectieve manier onderzoek doen.

Aantal advocaten met meerdere klachten

Een andere interessante uitkomst van de klachtregistratie in het kader van gericht en effectief onderzoek doen, is het feit dat bijna 3 procent van alle advocaten 2 of meer klachten heeft ontvangen. Die 3 procent is van alle advocaten verantwoordelijk voor 41 procent van alle klachten. Ook dat is waardevolle informatie voor de deken in het kader van zijn toezicht. Aan de hand van deze informatie doen de deken gericht onderzoek naar die advocaten die verantwoordelijk zijn voor veel klachten. Per geval gaat de deken het gesprek aan en wordt gekeken naar wat de oorzaak is van de ingediende klacht(en). Daarbij kijkt de deken bijvoorbeeld naar waar de klachten precies over gaan. Als bij een bepaalde advocaat blijkt dat veel klachten gaan over de communicatie met de cliënt, adviseert de deken de advocaat om bijvoorbeeld de processen te verbeteren. Op deze manier wordt per advocaat gekeken naar de beste manier om in de toekomst te voorkomen dat er nog meer klachten worden ingediend.

¹² Zie bijlage 6 – Resultaten klachtregistratie 2013.

Klachtafhandeling

Wanneer we kijken naar de afhandeling van de klachten die in 2013 zijn ingediend, dan is te zien dat bijna de helft van de dit jaar ingediende klachten nog in behandeling is. Daarnaast is een vijfde van de ingediende klachten in ruste. Dit betekent dat de klager na herhaaldelijk verzoek van de deken niet kenbaar heeft gemaakt welk traject hij verder met zijn klacht wil inzetten. Een klein percentage van de klachten die in 2013 zijn ingediend is doorgezonden naar de raad van discipline (5 procent). Doordat wordt gekeken naar de afhandeling van de klachten die in 2013 zijn ingediend, lijkt het alsof er veel klachten nog in behandeling zijn en maar weinig klachten worden doorgezet naar de raad van discipline. Het behandelen van klachten is echter 'going concern'. Dit betekent dat een deel van de klachten die in 2013 zijn ingediend in 2014 echt afgehandeld worden. Het is dus aannemelijk dat meer klachten nog worden doorgezonden naar de raad van discipline. Ervaring leert dat ongeveer 40 procent van de klachten uiteindelijk wordt doorgezonden naar de raad van discipline.

Afhandeling van de klacht 1 januari 2013 – 31 december 2013

Soort afhandeling	Aantal	In %
In behandeling	1388	46%
In ruste	630	21%
Ingetrokken	330	11%
In ruste na dekenstandpunt	261	9%
Geschikt	249	8%
Raad van discipline	146	5%
Geschillencommissie of andere instantie	10	0%
	3014	100%

Conclusie landelijke cijfers klachten

Al deze cijfers vormen een belangrijke bron van informatie voor dekenen, het dekenberaad als geheel en de raden van toezicht. Op basis van deze cijfers kunnen bijvoorbeeld risico's en thema's geïdentificeerd worden. Wel moet daarbij altijd bedacht worden, zoals al eerder opgemerkt, dat op basis van deze cijfers geen sluitende conclusies getrokken kunnen worden. Het aantal geregistreerde klachten over een bepaalde advocaat zegt bijvoorbeeld niets over de gegrondheid van die klachten; daar zal altijd nader onderzoek aan ten grondslag moeten liggen. Om die reden gaat het dekenberaad voorzichtig om met het trekken van conclusies.

Vervolgstappen ten aanzien van registratie

De nieuwe uniforme klachtregistratie wordt nu een jaar gebruikt. De eerste wensen voor aanpassingen zijn inmiddels geïnventariseerd. Het streven is om begin 2014 ook het rechtsgebied per klacht te kunnen registreren¹³ en daarnaast of de klacht afkomstig is van een burger, bedrijf of advocaat. Ook is kritisch gekeken naar de wijze waarop de registratie van vooral het onderwerp van de klacht en de doorlooptijden plaatsvindt. Op die manier leveren de gegevens in de toekomst nog meer relevante en bruikbare informatie op.

¹³ Op dit moment wordt het rechtsgebied per klacht niet in One Direct geregistreerd. Wel wordt dit handmatig bijgehouden. Dit overzicht volgt bij de cijfers vanuit lokaal.

Overzicht van de rechtsgebieden per klacht

Zoals eerder beschreven is het op dit moment nog niet mogelijk om het rechtsgebied waar een klacht op ziet te registreren bij die klacht. Begin 2014 wordt dit gerealiseerd, zodat ook die informatie gecombineerd kan worden met de andere gegevens die beschikbaar zijn in de database. Op die manier kan dan bijvoorbeeld het rechtsgebied gecombineerd worden met het type klacht (eigen advocaat, advocaat wederpartij, etc.). Voor dit moment wordt handmatig bijgehouden over welk rechtsgebied de klacht gaat. Hiervoor is in overleg een standaardlijst ontwikkeld. Begin 2014 zal worden gekeken of deze lijst voldoet.

Zoals te zien is in het overzicht gaan de meeste klachten over het rechtsgebied 'civiel overig' (30 procent). Het gaat dan bijvoorbeeld over beslag en executie zaken, cassatiezaken, burenruzies en consumentengeschillen. De categorie 'overig' ziet op klachten over de centrale controle op de verordeningen en dekenklachten. Een klacht kan op meerdere rechtsgebieden zien.

Rechtsgebied van de klacht 1 januari 2013 – 31 december 2013

Rechtsgebied	Aantal klachten	In %
Civiel overig	924	30%
Familierecht	854	28%
Overig	305	10%
Strafrecht	245	8%
Arbeidsrecht	193	6%
Bestuursrecht en sociaal zekerheidsrecht	147	5%
Huurrecht	129	4%
Curator en faillissementen	123	4%
Ondernemingsrecht	123	4%
Vreemdelingenrecht	37	1%

2.7.2 Registratie van andere toezichtactiviteiten

Naast de behandeling van klachten, worden ook andere toezichtactiviteiten zoveel als mogelijk uniform geregistreerd. Op dit moment is dat nog niet mogelijk in de database One Direct. De adjunct-secretarissen hebben uit hun midden een werkgroep geformeerd om een uniforme opzet te maken voor alles wat in One Direct geregistreerd zou moeten worden. In 2014 wordt daar verder opvolging aan gegeven. Tot die tijd wordt alles zoveel mogelijk op een uniforme wijze geregistreerd, maar zal dat los van One Direct gebeuren. Zo is bijvoorbeeld met betrekking tot de kantoorbezoeken een format opgesteld die alle raden van toezicht hanteren bij het registreren van de kantoorbezoeken (zie hoofdstuk 2.4.1). Ook dit helpt bij het op juiste wijze afleggen van verantwoording.

2.7.3 Vergroting van de zichtbaarheid

Vergroting van de zichtbaarheid gebeurt verder op allerlei manieren:

- Geharmoniseerde werkwijzen en geharmoniseerd beleid wordt centraal openbaar gemaakt op de website van de Nederlandse orde van advocaten.
- De deken en de leden van de raden van toezicht geven in hun uitingen aan de lokale balies (baliebulletins, lezingen, etc.) ruchtbaarheid aan beleid dat wordt geharmoniseerd in het dekenberaad en aan actuele onderwerpen.

- Alle jaarverslagen van de raden van toezicht worden vanaf 2014 (verslaglegging over 2013) opgesteld volgens een geharmoniseerd format. Op deze manier zijn de jaarverslagen goed vergelijkbaar en geschikt om breed te verspreiden onder bijvoorbeeld ketenpartners en de politiek.
- Als (nieuwe) voorzitter van het dekenberaad vergroot Bas Martens de zichtbaarheid van het dekenberaad door middel van bijvoorbeeld interviews in Mr. en het Advocatenblad. In het Advocatenblad van december 2013 staat een artikel over het dekenberaad.
- De publicatie van verslagen over hetgeen het dekenberaad gedaan heeft (achteraf, per halfjaar), alsmede het uitbrengen van een jaarplan voor het volgende jaar met daarin speerpunten van toezicht.
- Ook het feit dat de documenten zoals verstrekt aan de rapporteur openbaar worden en in het nieuws komen, vergroot de zichtbaarheid van wat het dekenberaad doet.
- De waarschuwing vanuit het kenniscentrum Wwft (zoals beschreven bij hoofdstuk 2.3) is tenslotte ook een manier om zichtbaar te zijn. In lijn daarmee is bijvoorbeeld het spreken op de relatiedag van de FIU door een deken ook een manier om zichtbaarheid te bewerkstelligen.

Zichtbaarheid en verantwoording zijn blijvend van belang en kunnen nog verder versterkt worden, maar het dekenberaad heeft in 2013 stappen gezet tot betere verantwoording en vergroting van de zichtbaarheid.

2.8 Activiteiten overig

Een aantal van de speerpunten zoals benoemd door het dekenberaad voor 2013 valt niet onder een van de hiervoor benoemde thema's. Om die reden worden ze hier opgenomen:

- Opstellen van een toezichtstrategie 2013-2016;
- Positie van de deken. Bredere beschouwing van de invulling van de rol en taken van de deken, evenals diens ondersteuning. Ten behoeve van bijvoorbeeld de 'werving' van nieuwe dekens. En voor het kunnen aanspreken van een niet goed functionerende deken;
- Proeftuin;
- Afstemming dekens en adjunct-secretarissen;
- 'Elkaar aanspreken'.

2.8.1 Strategie

Het dekenberaad heeft in 2013 een toezichtstrategie 2013-2016¹⁴ opgesteld. De strategie wordt ondersteund door alle raden van toezicht. Uitgangspunt voor het toezicht zijn de zes principes van goed toezicht zoals geformuleerd in de Kaderstellende Visie op Toezicht II. Daarnaast worden de volgende onderzoeksmethoden gehanteerd: thematisch toezicht, proactief toezicht, incidentenonderzoek en hercontrole. Het strategisch document vormt de basis voor het opstellen van het jaarplan van het dekenberaad.

De strategie spreekt over de invulling van toezicht door middel van een risicoanalyse. Het maken van een risicoanalyse is niet dagelijkse praktijk voor dekens en raden van toezicht. Om die reden heeft de Nederlandse orde van advocaten op 21 november 2013 een seminar risicogestuurd toezicht voor alle leden van de raden van toezicht georganiseerd.

¹⁴ <https://www.advocatenorde.nl/8647/advocaten/dekenberaad.html?thema=thema/dekenberaad&themaID=8656>.

Dit seminar is daarnaast in december ook georganiseerd voor alle adjunct-secretarissen en geïnteresseerde bureaumedewerkers van de lokale ordebureaus. Clear Conduct was verantwoordelijk voor het inhoudelijke programma.

2.8.2 Positie en profiel deken

Over de positie van de deken wordt op dit moment nagedacht. De eerste gedachten zijn gevormd, de eerste contouren zijn geschetst en uitgewerkt in een voorstel. Dat voorstel wordt besproken in het dekenberaad begin 2014. Uiteindelijk moet dit leiden tot een breed gedragen adviesmodel over het profiel van de deken aan de raden van toezicht.

In samenhang met de positie en het profiel van deken en het afleggen van verantwoording door een deken wordt gewerkt aan het opzetten van collegiale toetsing voor dekenen. Het dekenberaad heeft Frans Meijer (Meijer Consulting Group) gevraagd een voorstel te doen voor het opzetten van die collegiale toetsing. Naar aanleiding van dat voorstel heeft het dekenberaad Frans Meijer gevraagd het idee met betrekking tot intervisie en 360 graden feedback nader uit te werken.

In 2014 wordt dit verder vorm gegeven. Van belang is daarbij om een profiel te hebben voor de dekenen, zodat toetsing ook echt inhoud kan krijgen.

2.8.3 Proeftuin

De proeftuin nieuw toezicht is een naar aanleiding van het rapport van mr. A.W.H. Docters van Leeuwen – *‘Het bestaande is geen alternatief’* – voor anderhalf jaar gestart project dat tot doel had: het uitwerken van ideeën met betrekking tot de invulling en inrichting van a) het toezicht op zowel individuele advocaten als kantoren, b) de klachtenprocedure en c) de rapportage van het gehouden toezicht. De proeftuin bevindt zich in het arrondissement Zeeland-West-Brabant.

Binnen de proeftuin is gewerkt aan het ontwikkelen van systematisch toezicht, de professionalisering van het toezicht en een onafhankelijk van de persoon van de deken of de adjunct-secretaris werkend systeem van toezicht. Een van de concrete resultaten van de proeftuin is de opzet van de registratie van zogenoemde S-dossiers. S-dossiers zijn toezichtdossiers die niet direct gecategoriseerd kunnen worden onder bijvoorbeeld klachten of bemiddelingen. In die zin gaat het om ‘overig’ toezicht. De proeftuin heeft geleid tot het inzicht dat het hier gaat om een substantieel deel van de dossiers die op een lokaal ordebureau behandeld worden. Voor meer informatie over de S-dossiers wordt verwezen naar het jaarverslag van de Orde in het arrondissement Zeeland-West-Brabant.¹⁵

De proeftuin heeft tot het volgende inzicht geleid. Het nieuwe toezicht legt een groot beslag op de tijd van de deken, de overige leden van de raad van toezicht en het bureau van de orde. Daarnaast is het administratief zeer bewerkelijk. Aan te bevelen is om, ten behoeve van uniformiteit, efficiency en kostenbeheersing, samenwerkingsverbanden op te zetten, met nadrukkelijk behoud van de plaatselijke toezichttaak en verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de raden van toezicht en de dekenen. Gedacht kan worden aan bijvoorbeeld expertisepooling zoals één telefonische ingang per ressort, beoordeling van specifieke vraagstukken op één plaats in het land (bv. Wwft expertise, beoordeling entreetoets), enz. Ook kan gedacht worden aan bundeling van de administratieve verwerking van het toezicht per ressort en die expertise te poolen. Om te voorkomen dat

¹⁵ www.advocatenorde-zeelandwestbrabant.nl

de afstand tussen het toezicht en de administratieve verwerking ervan te groot wordt en het toezicht verwordt tot het invullen van lijsten en louter technocratisch verwerken en opvolgen daarvan, moet niet verder dan ressortelijk worden geconcentreerd.

2.8.4 Afstemming dekens en adjunct-secretarissen

Om de adjunct-secretarissen op de hoogte te houden van alles wat er rondom het dekenberaad speelt, wordt vanaf eind 2013 het adjunctenoverleg betrokken bij het opstellen van de agenda van het dekenberaad. Daarnaast vindt twee keer per jaar een dekenberaad plaats gezamenlijk met de adjunct-secretarissen. Op die manier kunnen onderwerpen die zich daarvoor lenen gezamenlijk worden behandeld. Daarnaast schuift het secretariaat van het dekenberaad aan bij het adjunctenoverleg om zo de afstemming te bewaken.

2.8.5 Elkaar aanspreken

Met de opzet voor intercollegiale toetsing (zie 2.8.2) wordt vorm gegeven aan het 'elkaar aanspreken'. Hiermee wordt bedoeld dat dekens elkaar onderling aanspreken op hun functioneren. Daarnaast heeft de technisch voorzitter van het dekenberaad, mr. Jeroen Brouwer, een zwaardere rol gekregen. Hij is niet alleen de vergadervoorzitter, maar bewaakt ook de voortgang op alle dossiers.

2.9 Vooruitzicht activiteiten 2014

In het onlangs gepresenteerde jaarplan van het dekenberaad voor 2014 staan de speerpunten voor het dekenaal toezicht in 2014. De punten volgen logischerwijze uit de activiteiten van het dekenberaad in 2013. De thema's zijn onder te verdelen in drie hoofdcategorieën. Het gaat om de volgende categorieën en speerpunten:

1. Speerpunten bij de versterking en verbreding van inhoudelijk toezicht:
 - a) Financieel toezicht met een focus op de Wwft;
 - b) Onderzoek naar de kwaliteit van de dienstverlening;
 - c) Identificatie van aandachtsgebieden voor risico gestuurd toezicht;
 - d) Innovatie van dekenale klachtafhandeling.
2. Speerpunten bij de professionele ondersteuning van het toezicht:
 - e) De ondersteuning vanuit de bureaus voor de dekens en de raad van toezicht wordt verder versterkt en geharmoniseerd;
 - f) Verdere innovatie rond de kantoorbezoeken;
 - g) Opstellen van risicoprofielen.
3. Speerpunten ten aanzien van overige randvoorwaarden voor versterking van het toezicht:
 - h) Creëren van duidelijkheid over de positie en het profiel van de deken.

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar het jaarplan dekenberaad 2014¹⁶.

¹⁶ <http://www.advocatenorde.nl/8647/advocaten/dekenberaad.html>.

3 Harmonisering

De Verordening op het landelijk dekenberaad toezicht vermeldt onder andere de taken en bevoegdheden van het dekenberaad. Zo heeft het dekenberaad tot taak het harmoniseren van het toezicht en de klachtbehandeling door de dekenen. Dit resulteert in een uniform en landelijk toegepast beleid op het gebied van toezicht.

In 2013 is op de volgende onderwerpen een geharmoniseerde werkwijze gerealiseerd:¹⁷

- 1) De leidraad dekenale klachtbehandeling ten behoeve van klagers, die in 2012 is vastgesteld, is verder aangescherpt mede op basis van overleg met de Raden en het Hof van Discipline;
- 2) Er is een uniforme (interne) handelwijze vastgelegd inzake artikel 12 Advocatenwet, inzake de te hanteren definitie van het begrip 'kantoor houden';
- 3) Leidraad verdeling vergoeding bij opvolging in toevoegingszaken.

Daarnaast zijn op initiatief van het dekenberaad de volgende besluiten genomen door de raden van toezicht:

- 1) Besluit mandaat, volmacht en machtiging;
- 2) Beleidsregel detachering.

Een volledig en actueel overzicht van (eerder) vastgestelde uniforme werkwijzen is beschikbaar op de website van de Nederlandse orde van advocaten¹⁸ en van alle lokale orden.

Verder zijn deze werkwijzen opgenomen in het (elektronische) Dekenhandboek. Het Dekenhandboek wordt continu aangevuld met nieuwe geharmoniseerde werkwijzen en richtlijnen die als best practice dienen op het gebied van toezicht op de advocatuur.

¹⁷ <http://www.advocatenorde.nl/8647/advocaten/dekenberaad.html>.

¹⁸ Voor een volledig overzicht zie: <https://www.advocatenorde.nl/8647/advocaten/dekenberaad.html>.

4 Organisatie dekenberaad

4.1 Algemeen

De afgelopen jaren is het toezicht op advocaten een onderwerp dat de aandacht trekt, niet alleen binnen de advocatuur zelf maar ook daarbuiten. Op initiatief van de algemene raad van de Nederlandse orde van advocaten heeft mr. A.W.H. Docters van Leeuwen een onderzoek ingesteld naar de wijze waarop dat toezicht is vormgegeven. In maart 2010 publiceerde hij zijn advies, onder de titel “Het bestaande is geen alternatief”. Dat advies mondde uit in tal van aanbevelingen, gedeeltelijk gericht tot de wetgever en gedeeltelijk gericht tot de Nederlandse orde en plaatselijke orden en deken. Het college van afgevaardigden heeft het merendeel van die aanbevelingen overgenomen. Eén van de consequenties is geweest dat de deken de afgelopen jaren hun reguliere overleg aanzienlijk hebben geïntensiveerd, om te komen tot landelijk geharmoniseerd toezicht en klachtbehandeling. Dat overleg heeft een formele invulling gekregen in de Verordening op het landelijk dekenberaad toezicht¹⁹, in werking getreden op 1 juli 2012. De Verordening regelt onder andere de taken en bevoegdheden van het dekenberaad.

4.2 Samenstelling

Het dekenberaad bestond in 2013 uit de elf lokale deken.²⁰ Zij kiezen uit hun midden een voorzitter. De deken Amsterdam was in 2013, net zoals in 2012, de gekozen voorzitter van het dekenberaad tot het moment dat hij eind oktober 2013 aftrad als deken van de Amsterdamse orde. Het dekenberaad heeft toen per 1 november 2013 mr. Bas Martens, deken Den Haag, gekozen als nieuwe voorzitter.

Ook in 2013 vervulde mr. Jeroen Brouwer de functie van technisch voorzitter. Vanaf de zomer 2013 is zijn taak echter uitgebreid in het kader van de verdere professionalisering van het dekenberaad. Afgesproken is dat Jeroen Brouwer vanaf dat moment de deken ook aanspreekt indien zij geen uitvoering geven aan bijvoorbeeld het geharmoniseerde toezichtbeleid. Daarnaast bewaakt hij de voortgang op alle dossiers.

De algemeen deken van de Nederlandse orde van advocaten maakt in overeenstemming met de Verordening deel uit van het dekenberaad. De algemeen deken heeft geen stemrecht. Gebruikelijk is dat ook de algemeen secretaris van de Nederlandse orde van advocaten de vergaderingen bijwoont. Zij hebben een adviserende rol. Het secretariaat van het dekenberaad ondersteunt het dekenberaad en bestaat uit medewerkers van het bureau van de Nederlandse orde van advocaten. Daarnaast is de manager communicatie van de Nederlandse orde van advocaten voor 0,1fte beschikbaar als communicatieadviseur voor het dekenberaad.

¹⁹ <http://www.advocatenorde.nl/advocaten/juridische-databank/wetenregelgeving/details/423>.

²⁰ Per 1 januari 2013 is Herziening van de Gerechtelijke Kaart in werking getreden. Deze herziening leidde ertoe dat er vanaf 1 januari 2013 10 in plaats van 19 arrondissementen zijn. Op dat moment was al bekend dat per 1 april 2013 het arrondissement Oost-Nederland gesplitst zou worden in twee kleinere arrondissementen: Gelderland en Overijssel. Het totaal zou dan uitkomen op 11 arrondissementen. Om die reden waren er vanaf 1 januari 2013 al 11 deken aanwezig bij het dekenberaad. Zie ook bijlage 7 – Samenstelling dekenberaad in 2013.

4.3 Vergaderingen

In 2013 is het dekenberaad elf keer bijeengewees. De reguliere bijeenkomsten vonden plaats op het kantoor van de deken van Midden-Nederland. De bijeenkomst van april 2013 vond plaats in Arnhem waar een volledige dag was uitgetrokken om op een aantal onderwerpen wat dieper in te kunnen gaan.

Het dekenberaad van november 2013 vond plaats in samenhang met het Jonge Balie congres. Het Jonge Balie Congres vond dit jaar plaats in de Van Nelle fabriek in Rotterdam en had als thema “Recht: kunst of kunde”.

Tijdens het dekenberaad van zowel maart als november was een grote afvaardiging van de adjunct-secretarissen aanwezig om gezamenlijk onderwerpen te bespreken.

Gedurende het jaar heeft het dekenberaad een aantal gastsprekers mogen ontvangen. Ook in 2013 heeft de heer mr. R.J. Hoekstra, de interim-rapporteur toezicht advocatuur, het dekenberaad twee keer bijgewoond. De heer Hoekstra heeft een toelichting gegeven op zijn eindrapportage over 2012 en zijn werkagenda halverwege 2013.

Daarnaast is ook de heer Fred Blok twee keer aanwezig geweest tijdens het dekenberaad. Fred Blok is sinds 1 april 2013 in dienst van de Nederlandse orde van advocaten als teamleider van de in 2013 opgerichte Unit Financieel Toezicht Advocatuur. De Unit FTA werkt ondersteunend aan de deken en om die reden kwam Fred Blok allereerst kennis maken met de deken. Daarnaast is Fred Blok een keer in het dekenberaad geweest om de uitkomsten van een verkennend onderzoek naar het gebruik van de stichtingen derdengelden te presenteren.

Tijdens het dekenberaad van november zijn ook de scheidend voorzitter van de Jonge Balie, Eline Schiebroek, en de nieuwe voorzitter, Annemarie Roukema, kort te gast geweest. Daarnaast waren bij dit dekenberaad ook kort Mark Maathuis en Robert Stiphout, beiden Advocatenblad, aanwezig. De laatste gasten van 2013 waren de heren Van den Biggelaar en Schilperoort en mevrouw Stegeman van de Raad voor Rechtsbijstand. Met hen is gesproken over het maatregelbeleid, het high trust beleid, inschrijvingsvoorwaarden 2014, de piketregeling en informatie-uitwisseling.

BIJLAGEN

Bijlage 1 – Stand van Zaken Unit Financieel Toezicht Advocatuur (Unit FTA) per 31-12-2013

De Unit FTA is sinds 1 april 2013 operationeel. Onderstaand wordt ingegaan op de in deze periode uitgevoerde werkzaamheden.

De werkzaamheden zijn:

1. Gesprekken bij alle orden in de arrondissementen. Doelstelling van deze gesprekken:
 - a. Nadere kennismaking met deken en staf en in sommige gevallen andere leden van de Raden van Toezicht;
 - b. Ideeën over de invulling van de rol van de Unit FTA delen/ missie uitdragen;
 - c. Specifieke problemen in de arrondissementen bespreken;
 - d. Stand van zaken en uitkomsten bezoeken door de diverse Raden.
2. Onderzoeken n.a.v. signalen:
 - a. Amsterdam: 2 desk research op verzoek van de deken om te evalueren of op signalen in het verleden tijdig en adequaat is gereageerd;
 - b. Amsterdam: 12 desk research beginnende kantoren;
 - c. Den Bosch: 1 onderzoek bij het kantoor o.g.v. signalen;
 - d. Den Haag: 3 onderzoeken o.g.v. signalen en 3 desk research;
 - e. Gelderland: 1 intensief besproken met deken;
 - f. Groningen: 1 onderzoek bij het kantoor o.g.v. signalen;
 - g. Limburg: 4 onderzoeken bij het kantoor o.g.v. signalen; 1 vervolgonderzoek o.g.v. signalen en 3 desk research;
 - h. Midden-Nederland: 2 onderzoeken bij de kantoren o.g.v. signalen;
 - i. Noord-Holland: 4 desk research;
 - j. Noord-Nederland: 1 onderzoek o.g.v. signalen, 1 60c Advocatenwet onderzoek;
 - k. Overijssel: 1 desk research o.g.v. signalen. Naar aanleiding van het desk research is een onderzoek uitgevoerd.
3. Reguliere bezoeken:
 - a. Amsterdam: 1 kantoor;
 - b. Limburg: 1 kantoor;
 - c. Midden-Nederland: 4 kantoren;
 - d. Overijssel: 1 kantoor.
4. Verkenning derdengelden:

Onderzoek uitgevoerd bij 44 kantoren plus samenvattende rapportage aan dekenberaad.
5. Opstellen uitgangspunten en werkprogramma themaonderzoek Wwft bij 50 kantoren landelijk gespreid. Deze onderzoeken zijn in januari 2014 gepland en worden in het 1^e kwartaal van 2014 uitgevoerd.

Bijlage 2 – Rapportage verkenning gebruik stichting derdengelden door Unit FTA

Aan het dekenberaad

Betreft: Rapportage verkenning gebruik stichting derdengelden

Datum: 20 september

Geachte dame en heren dekens,

Hierbij brengt de unit Financieel Toezicht Advocatuur (unit FTA) verslag uit over de bevindingen met betrekking tot de in het derde kwartaal uitgevoerde onderzoeken bij de door de lokale orden geselecteerde kantoren.

Het doel van de opdracht is een quick scan uitvoeren bij de geselecteerde kantoren en te rapporteren over de uitkomsten hiervan in de vorm van een samenvattende rapportage. Dit betekent dat op het bij dit onderzoek betrokken cijfermateriaal geen accountantscontrole is toegepast en dat aan de rapportage geen zekerheid kan worden ontleend omtrent de getrouwheid van het in het verslag opgenomen cijfermateriaal en de toelichtingen daarop.

Opdracht

In het dekenberaad van juli 2013 is besloten een verkenning van het gebruik van de stichting derdengelden door de unit FTA te laten uitvoeren van per arrondissement 4 kantoren. De selectie van de kantoren heeft door de lokale orden aselekt plaatsgevonden en de namen van deze kantoren zijn vervolgens ter beschikking gesteld aan de unit FTA. Uitgangspunt was dat de medewerking van de kantoren diende te geschieden op vrijwillige basis. Om die reden zijn ook reservekantoren geselecteerd voor het geval een kantoor niet bereid was of in de gelegenheid was medewerking te verlenen aan een onderzoek.

Het onderzoek diende zich te richten op:

- a. inventariseren of er sprake is van problemen met de stichting derdengelden rekeningen en vervolgens of en op welke wijze nadere actie gewenst is;
- b. vergroten van het bewustzijn van de kantoren m.b.t. problemen die rond de stichting derdengelden kunnen spelen;
- c. het signaleren van mogelijke risico's en daarmee invulling te geven aan risicogestuurd toezicht.

Gevolgte procedure

Met de geselecteerde kantoren is door de unit telefonisch contact opgenomen om af te spreken of het kantoor de benodigde gegevens zou opsturen of dat de unit inzage in de gegevens zou worden verstrekt op het geselecteerde kantoor. Van de 44 kantoren zijn 35 kantoren bezocht en 9 kantoren hebben de gegevens aan de unit gezonden. Bij deze 9 kantoren was sprake van een beperkt aantal mutaties. Twee kantoren hebben aangegeven niet mee te willen werken aan het onderzoek en hier zijn reservekantoren voor geselecteerd.

Tijdens de kantoorbezoeken zijn aan de hand van een standaardvragenlijst de volgende onderwerpen besproken:

- samenstelling stichtingsbestuur
- procedures met betrekking tot het beheer van de stichting derdengelden
- maakt het kantoor gebruik van een accountant en zo ja wat is de rol van de accountant bij de stichting derdengelden
- organisatiestructuur van het kantoor

Daarnaast zijn de bankafschriften van de stichting derdengelden en de daarop betrekking hebbende onderbouwingen van de mutaties van het gehele jaar 2012 en het eerste kwartaal 2013 beoordeeld.

Na afloop van het onderzoek zijn de conclusies en aanbevelingen met de kantoorleiding besproken.

Met de 9 kantoren, die de gegevens naar de unit hebben gezonden zijn de conclusies en aanbevelingen telefonisch besproken. Indien noodzakelijk zijn aanvullende gegevens opgevraagd en ontvangen.

Samenstelling onderzochte kantoren

De verschillen tussen de kantoren zijn zoals verwacht groot.

Gerubriceerd naar **aantal advocaten** is de verdeling als volgt:

- 1 11
- 2 tot en met 5 16
- tot en met 25 11
- Meer dan 25 6

Gerubriceerd naar **jaarlijkse inkomende geldstroom**:

- Minder dan € 25.000 11
- Meer dan € 25.000 en minder dan € 100.000 6
- Meer dan € 100.000 en minder dan € 1.000.000 14
- Meer dan € 1.000.000 13

Bij 2 kantoren heeft gedurende de onderzochte periode geen enkele mutatie plaatsgevonden op de derdengeldenrekening.

Bij 2 kantoren wordt samen met een ander kantoor 1 derdengeldenrekening aangehouden voor gebruik door beide kantoren.

Met betrekking tot de inschakeling van een accountant door de onderzochte kantoren kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

- Bij 25 kantoren wordt geen verklaring door een accountant bij de jaarrekening van het kantoor afgegeven. In deze gevallen wordt de jaarrekening van het kantoor opgesteld door de in dienst zijnde administrateur of een extern boekhoudkantoor. In enkele gevallen verricht een accountantskantoor specifieke werkzaamheden die niet leiden tot een verklaring;
- Bij 12 kantoren wordt een samenstellingsverklaring afgegeven door de accountant bij de jaarrekening van het kantoor;
- Bij 1 kantoor is sprake van een beoordelingsverklaring bij de jaarrekening van het kantoor;
- Bij 6 kantoren is sprake van een controleverklaring bij de jaarrekening van het kantoor.

Bij 11 kantoren is sprake van overeengekomen controlewerkzaamheden, die betrekking hebben op de stichting derdengelden, door de accountant. In 2 gevallen leidt dit tot een verklaring bij de jaarstukken van de stichting derdengelden.

Bevindingen

1. de betaalprocedure is in een groot aantal gevallen (12) niet zonder risico's. De administrateur of de kantoordirecteur is technisch in de gelegenheid een afboeking geheel zelfstandig uit te voeren. Dit als gevolg van de overdracht van de bevoegdheid van de bestuurders aan de administrateur. Dit betreft niet alleen de kleinere kantoren;

2. bij 37 kantoren worden de overboekingen van de derdengeldenrekening door 2 bestuurders goedgekeurd. Bij 7 kantoren is dit 1 bestuurder. Bij 3 van deze kantoren is ook sprake van de onder 1 genoemde bevinding;

3. met uitzondering van 1 kantoor is in alle gevallen sprake van minimaal 2 bestuurders die in voldoende mate kwalificeren. Eenpitters voorzien hierin door een externe advocaat of een externe accountant als bestuurder van de stichting te laten optreden. Bij kostenmaatschappen is sprake van een gezamenlijke stichting derdengelden en wordt 1 derdengeldenrekening gebruikt;

4. bij vrijwel alle kantoren worden honorariumbedragen, die betaald hadden moeten worden op de kantoorbankrekening, abusievelijk door cliënten overgemaakt op derdengeldenrekening. Dit betreft een relatief groot aantal mutaties;

5. bij met name de grotere kantoren worden de bedragen, die overgeboekt dienen te worden naar de kantoorrekening, periodiek geclusterd overgeboekt (periodieke afoming). Uit de samengevatte onderbouwing per dossier is de samenstelling van de geclusterde post tot de individuele dossiers te herleiden. Deze bedragen betreffen hoofdzakelijk honorariumbedragen, die de ondubbelzinnige instemming hebben van de cliënt, als onderdeel van een ontvangen totaalbedrag en bedragen, die rechtstreeks op de kantoorrekening hadden moeten worden ontvangen als gevolg van het gebruik van het verkeerde rekeningnummer door de cliënt. Bij de overboeking naar de kantoorrekening wordt een veiligheidsmarge gehanteerd ter voorkoming dat het saldo op de derdengeldenrekening ontoereikend zou zijn. Doorbetalen naar rechthebbenden gebeurt wel terstond;
6. behoudens specifieke afspraken gemaakt met de cliënt worden de ontvangen bedragen in de regel snel doorgeboekt naar de rechthebbenden. Rentevergoeding aan cliënten vindt in zeer beperkte mate plaats. In die gevallen worden specifieke afspraken hierover gemaakt zoals bijvoorbeeld het langer parkeren van bedragen op een stichting derdengeldenspaarrekening Geconstateerd is dat slechts in een beperkt aantal gevallen Bijlage B: Modelovereenkomst kantoor-stichting derdengelden artikel 4 gevolgd wordt als gelden langer dan 8 dagen en korter dan 3 maanden op de derdenrekening staan;
7. niet geheel duidelijk is de wijze hoe dient te worden omgegaan met artikel 6 lid 5 ("Het is de advocaat niet toegestaan derdengelden te doen strekken tot zekerheid van hemzelf, zijn praktijk of enige derde of anderszins in strijd met hun bestemming te gebruiken.") In sommige gevallen vindt storting van een voorschot op de derdengeldenrekening plaats waarop periodiek de nota's voor honorarium van de advocaat in mindering worden gebracht;
8. De strikte naleving van het in Vafi artikel 6 lid 6 gestelde dat *de advocaat gelden die zich bevinden onder een stichting derdengelden mag aanwenden voor betaling van een eigen declaratie indien de rechthebbende daarmee ondubbelzinnig instemt en de advocaat dit onverwijld schriftelijk vastlegt met verwijzing naar een specifiek omschreven declaratie en het verschuldigde bedrag* wordt op verschillende manieren ingevuld. In de meeste gevallen via email, in andere gevallen via een brief of een door de cliënt ondertekend verslag, maar ook telefonisch of met verwijzing naar de dienstverleningsopdracht en de daarbij afgesproken voorwaarden. Het is de vraag of bij de twee laatst genoemde methoden sprake is van ondubbelzinnige instemming;
9. Bij 1 kantoor is geconstateerd dat kosten die ten laste van het kantoor dienen te komen via de derdengeldenrekening zijn betaald. Het betreft een relatief klein totaalbedrag. Toegezegd is dat met directe ingang deze kosten via de kantoorrekening zullen worden betaald;
10. Bij 9 kantoren bestaat niet de technische mogelijkheid om betaalopdrachten door 2 bestuurders te laten verzenden omdat het door de bank ter beschikking gestelde (technische) systeem uitgaat van de fiatting aan de hand van een daarvoor bestemde code door 1 functionaris ("tancode"). Dit wijkt af van het twee handtekeningenstelsel, dat dezelfde bank hanteert voor papieren betaalopdrachten. De vraag is of de bank op deze wijze adequaat invulling geeft aan de zorgplicht.

Samenvattend oordeel

1. De medewerking van de kantoren bij de onderzoeken was constructief. De bereidheid om de vragen te beantwoorden en nadere toelichtingen te geven was groot. Bij de bespreking van de uitkomsten en aanbevelingen is in een groot aantal gevallen aangegeven dat het onderzoek als waardevol is ervaren;
2. Bij 44 kantoren heeft onderzoek plaatsgevonden. Gelet op het steekproefaantal en de gekozen selectiemethode geeft dit geen betrouwbare schatting dat de vorenstaande bevindingen op de gehele kantorenpopulatie in gelijke mate van toepassing zullen zijn. Het geeft wel een belangrijke indicatie wat de aandachtspunten zijn;
3. De betaalprocedure is bij ruim 25% van de onderzochte kantoren kwetsbaar. De risico's worden in vele gevallen op dit punt onderschat. Hoewel dit geen onderdeel uitmaakte van het onderzoek is geconstateerd dat ditzelfde risico ook aanwezig is als het gaat om de kantoorbankrekening. Gelet op de voorschotbetalingen door cliënten kunnen dan ook cliëntengelden aan risico's onderhevig zijn;

4. de procedures worden door kleinere kantoren waarbij het aantal en het volume van de mutaties zeer beperkt is als omslachtig en belastend ervaren. Dit vormt een risico voor strikte naleving van de regelgeving;
5. Alle kantoren verplichten een verklaring van een openbare accountant bij de verantwoording van de stichting derdengelden in te dienen bij de deken is niet zinvol. De uitkomsten van dit onderzoek rechtvaardigen deze extra kosten voor vrijwel alle kantoren niet.

Aanbevelingen

De unit FTA geeft het dekenberaad het volgende in overweging:

1. De uitkomsten van de steekproef rechtvaardigen een uitbreiding van de steekproef met een groter aantal kantoren dan het nu uitgevoerde onderzoek en de uitvoering van deze onderzoeken op te dragen aan de unit FTA;
2. Bijzondere aandacht te schenken aan het toezicht op de bijzondere risico's inzake de betaalprocedures. Het risico voor de continuïteit van het kantoor is hier groot. De bewustheid binnen een groot aantal van de onderzochte kantoren voor dit risico in samenhang met een beperkte bewustheid voor andere administratieve risico's vergt specifieke maatregelen. Deze maatregelen dienen te bestaan uit voorlichting en het afleggen van bezoeken waarbij de aandacht specifiek op deze aandachtspunten/risico's wordt toegespitst;
3. De strekking van artikel 6 lid 5 (het strekken van zekerheid) nader te laten uitwerken;
4. Een concreet standpunt in te nemen inzake het niet geheel nakomen van het in Bijlage B: Model overeenkomst kantoor-stichting derdengelden artikel 4 gestelde inzake het rente dragend uitzetten van de derdengelden en (met inhouding van kosten en een afslag van 0,25%) doorvergoeden aan cliënten indien gelden langer dan 8 dagen op de derdengeldenrekening hebben uitgestaan;
5. Vast te stellen welke methoden toereikend zijn voor de advocaat om invulling te geven aan de ondubbelzinnige instemming van de cliënt om gelden die zich bevinden onder een stichting derdengelden mag aanwenden voor betaling van een eigen declaratie. Bovendien dient aan dit aspect bijzondere toezicht gehouden te worden bij het toezicht.

Unit Financieel Toezicht Advocatuur
Drs. A.E.R. Blok RA

Bijlage 3 – Startnotitie verkennend onderzoek WWFT

Aan	:	leden van het dekenberaad
Van	:	Fred Blok, Virgil Matroos (unit FTA)
Datum	:	28 oktober 2013
Betreft	:	WWFT onderzoek door unit FTA, onder verantwoordelijkheid van het dekenberaad

Inleiding

In 2008 is de wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (WWFT) in werking getreden. Deze wet is het uitvoerend van de implementatie van de 3de richtlijn Witwassen. Deze wet is ook van toepassing op advocaten. In artikel 1 lid 2 WWFT worden bepaalde diensten die door advocaten worden geleverd, uitgezonderd van de meldplicht bij de Financial Intelligence Unit (FIU). In deze notitie worden de mogelijkheden uitgewerkt om het WWFT toezicht door de unit FTA vorm te geven.

De voorgestelde aanpak wordt gekenmerkt door de volgende stappen:

- Ten eerste vindt een globale selectie plaats van het aantal advocaten en de kantoren dat zich bezighoudt met WWFT-gerelateerde diensten.
- Vervolgens wordt uit deze globale selectie een aantal kantoren geselecteerd waar het onderzoek zal plaatsvinden (planning en aantallen).
- Tenslotte worden de relevante onderzoeksthema's gedefinieerd en vastgelegd in een werkprogramma dat gehanteerd wordt bij de uitvoering van de onderzoeken WWFT. Als bijlage is het te hanteren werkprogramma opgenomen.

Het doel van het onderzoek is om te komen tot een objectieve toetsing van de naleving van de Wwft-regelgeving. Dit maakt onderdeel uit van de taken, die in de missie van de unit FTA zijn vastgelegd.

Achtergrond toezicht WWFT

Aantal advocaten die WWFT diensten verlenen

In Nederland zijn 7814 advocaten die WWFT diensten verlenen.²¹ Dit aantal is verdeeld over 1026 kantoren. Aangezien 17.100 advocaten op het tableau staan ingeschreven betekent dit dat 45 % van de advocaten WWFT diensten verleent. Hierbij dient wel nadrukkelijk te worden aangetekend dat dit ook een aantal advocaten betreft dat op incidentele basis deze diensten verleent.

Reikwijdte

Op advocaten is de WWFT van toepassing voor zover zij niet onder de uitzonderingsbepaling van artikel 1 lid 2 WWFT vallen. Uit de wetsgeschiedenis blijkt dat de wetgever een restrictieve uitleg geeft aan het artikel. Dit betekent dat enkel op grond van de in dit artikel genoemde uitzonderingsgronden, deze wet niet van toepassing zal zijn op advocaten. Op basis van artikel 1 lid 1 sub 12 en 13 WWFT zijn advocaten aangemerkt als instelling in de zin van de wet.

Aandachtspunten WWFT

Het onderzoek per kantoor richt zich op de volgende onderwerpen:

1. Opzet procedures en instructies

Hierin wordt onderzocht hoe het kantoor de opzet voor het zijn van een WWFT instelling heeft geregeld. Een deel van de vragenlijst richt zich op de aanwezigheid van WWFT procedures binnen het kantoor. De belangrijkste procedures zijn:

- **Clëntenonderzoek**

Het cliëntenonderzoek is een van de pijlers van de WWFT. Instellingen dienen een cliëntenonderzoek uit te voeren in het kader van de bestrijding van witwassen en het financieren van terrorisme. De WWFT heeft hiervoor een aantal eisen. Deze eisen hebben onder meer betrekking op:

- de situaties waarin het cliëntenonderzoek verricht moet worden;
- de identificatie van cliënten en de verificatie daarvan;
- typen cliëntenonderzoek

²¹ Bron: databestand One direct.

- bijzondere situaties, met name omtrent politiek prominente personen (PEP) en introductie van cliënten.

- Meldingsplicht

De tweede pijler van de WWFT is de meldingsplicht van ongebruikelijke transacties. Ongebruikelijke transacties dienen gemeld te worden. Om dit te kunnen doen moet een instelling deze transacties moeten kunnen onderscheiden (afwijkend, ongebruikelijk, en verdacht) en er vervolgens adequaat mee kunnen omgaan. Aspecten die in dit verband aan de orde komen zijn onder meer:

- soorten transacties;
- systeem van indicatoren;
- meldingsprocedure;
- te verstrekken gegevens;
- vrijwaring van melders.

2. Dossieronderzoek

Van een geselecteerd aantal dossiers zal aan de hand van een standaardvragenlijst worden onderzocht of de bij de opzet genoemde procedures daadwerkelijk worden gevolgd en dat daarmee het dossier op deze punten voldoet aan de regelgeving.

3. Opleidingen

Op basis van artikel 35 WWFT moeten instellingen er zorg voor dragen dat haar werknemers bekend zijn met de bepalingen van de wet en dat de medewerkers opleidingen genieten die hen in staat stellen om ongebruikelijke transacties te herkennen. Dit betekent dat het advocatenkantoor aan moet kunnen tonen wat het doet aan het opleiden en het op peil houden van de WWFT-kennis van de advocaten. Door middel van een aantal gerichte vragen kan ook dit worden getoetst.

Onderzoeksvoorstel

Voorgesteld wordt om uit de lijst van advocaten een aantal kantoren (50) te selecteren waar een onderzoek zal worden uitgevoerd op WWFT dossiers. Bij het bepalen van de geselecteerde kantoren moet onder meer worden gelet op:

- grootte van het kantoor;
- aantal WWFT diensten per kantoor (intensiteit);
- arrondissement waarin het kantoor actief is.

Uit een globale analyse van de lijst met advocaten die WWFT diensten verlenen valt op te maken dat sprake is van een concentratie van deze kantoren in 4 arrondissementen. Er kan voor worden gekozen om met name kantoren in die arrondissementen te selecteren waar zich de kantoren bevinden die de meeste WWFT diensten verlenen. Op basis van de laatst bekende gegevens²² zijn dit Amsterdam, Breda, Arnhem en Den Bosch. De unit FTA maakt de selectie van deze kantoren, Hierbij zullen uit alle arrondissementen kantoren worden gekozen. Bij de 4 genoemde arrondissementen zal het aantal geselecteerde kantoren hoger liggen dan gemiddeld. Op deze wijze wordt invulling gegeven aan het toezicht op de naleving van de WWFT op een objectieve en systematische wijze. Ook geeft het inzicht in de mogelijke verschillen in de dossieropbouw bij de verschillende kantoren.

De uitkomst van dit onderzoek geeft antwoord op de volgende vragen:

- Worden de regels over de melding op een adequate wijze nageleefd?
- Wordt het cliëntenonderzoek op correcte wijze uitgevoerd? (Indien dit niet het geval is loopt de advocaat in kwestie risico).
- Wordt de opleidingsverplichting nageleefd en wordt de daarbij opgedane kennis op een effectieve wijze geborgd?

Het is de bedoeling de uitkomsten van dit onderzoek samen te vatten in een anonieme rapportage die aangeboden wordt aan het dekenberaad. Daarnaast zal voor alle onderzochte kantoren een rapportage worden uitgebracht. In deze rapportage zullen de bevindingen en aanbevelingen worden geformuleerd. Deze rapportage zal na hoor/wederhoor aan de betrokken deken worden uitgebracht.

²² Bron: notitie analyse steekproef WWFT d.d. 22 december 2009

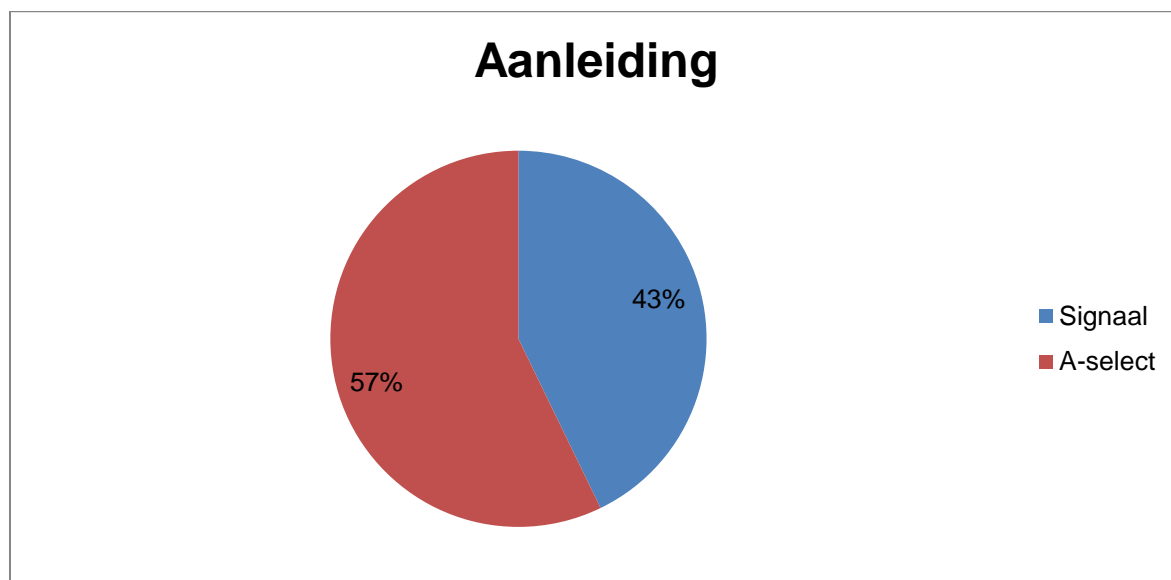
Bijlage 4 – Resultaten kantoorbezoeken 2013

1. Aantal kantoorbezoeken

Arrondissement	Totaal kantoren	10%	Bezocht per 31-12-2013
Amsterdam	900	90	86
Noord-Holland	311	31	31
Midden-Nederland	645	65	100
Noord-Nederland	278	28	30
Den Haag	558	56	56
Rotterdam	536	54	85
Limburg	287	29	34
's-Hertogenbosch	339	34	36
Breda-Middelburg	325	33	74
Gelderland	397	40	40
Overijssel	196	20	22
Totaal	4772	477	594

2. Aanleiding voor het kantoorbezoek

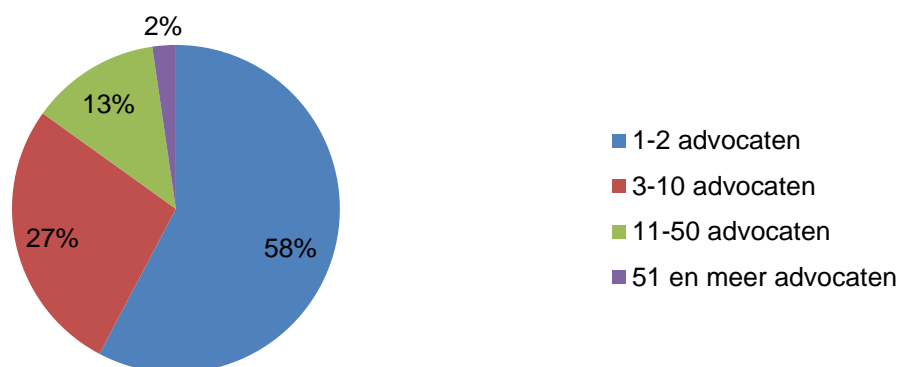
Aanleiding	Aantal
Signaal	241
Aselect	322

3. Omvang van de bezochte kantoren

Omvang kantoor	Aantal
1-2 advocaten	325
3-10 advocaten	153
11-50 advocaten	72
51 en meer advocaten	13

Onderverdeling kantoorbezoeken naar omvang kantoor

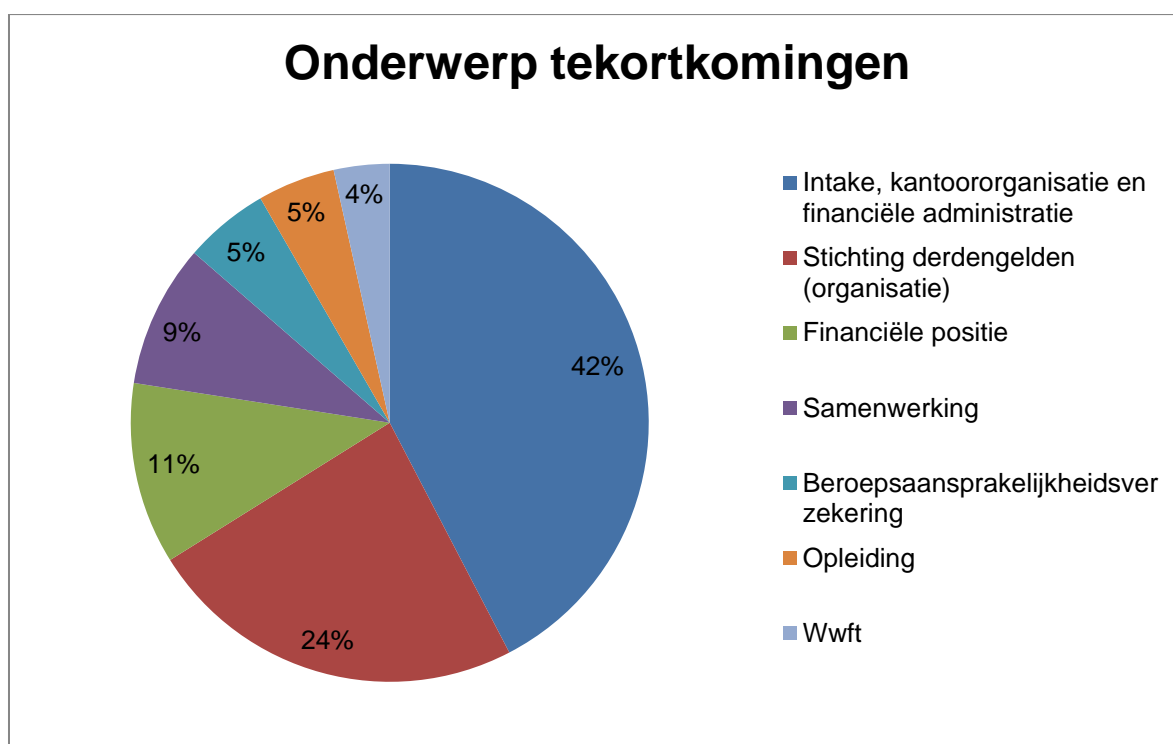

4. Eerste beoordeling

Eerste beoordeling	Aantal
Alles in orde	178
Tekortkomingen geconstateerd	385

5. Onderwerp tekortkomingen

Onderwerp tekortkomingen	Aantal keer geconstateerd	In % van het totaal aantal tekortkomingen
Intake, kantoororganisatie en financiële administratie	280	42%
Stichting derdengelden (organisatie)	157	24%
Financiële positie	75	11%
Samenwerking	59	9%
Beroepsaansprakelijkheidsverzekering	35	5%
Opleiding	32	5%
Wwft	23	4%
Totaal	661	100%

6. Totaal aan resultaten bij de geconstateerde tekortkomingen

Totaal resultaten bij de geconstateerde tekortkomingen	Aantal	In %
Termijn gegeven	306	45%
Bevinding gerepareerd	167	25%
Norm overdragend contact	113	17%
Waarschuwing	2	0%
Coaching / begeleiding	10	1%
Eigen schrapping	13	2%
Dekenbezwaar	25	4%
Overig	39	6%
Totaal	675	100%

7. Resultaat per geconstateerde tekortkoming

Resultaat intake, kantoororganisatie en financiële administratie	Aantal
Termijn gegeven	124
Bevinding gerepareerd	66
Norm overdragend contact	64
Waarschuwing	1
Coaching / begeleiding	7
Eigen schrapping	7
Dekenbezwaar	9
Overig	6

Resultaat stichting beheer derdengelden	Aantal
Termijn gegeven	79
Bevinding gerepareerd	50
Norm overdragend contact	16
Waarschuwing	1
Dekenbezwaar	3
Overig	8

Resultaat financiële positie	Aantal
Termijn gegeven	31
Bevinding gerepareerd	15
Norm overdragend contact	6
Coaching / begeleiding	3
Eigen schrapping	4
Dekenbezwaar	13
Overig	5

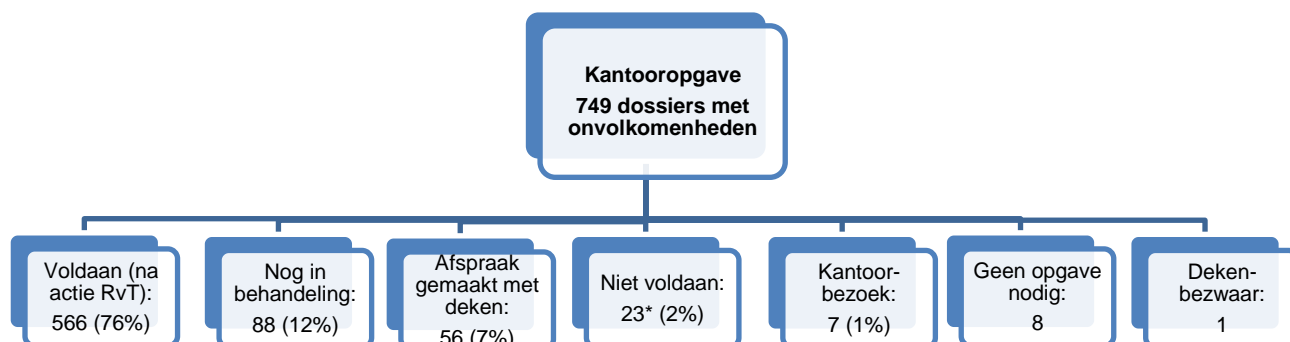
Resultaat samenwerking	Aantal
Termijn gegeven	31
Bevinding gerepareerd	15
Norm overdragend contact	6
Overig	7

Resultaat beroepsaansprakelijkheidsverzekering	Aantal
Termijn gegeven	17
Bevinding gerepareerd	11
Norm overdragend contact	3
Overig	4

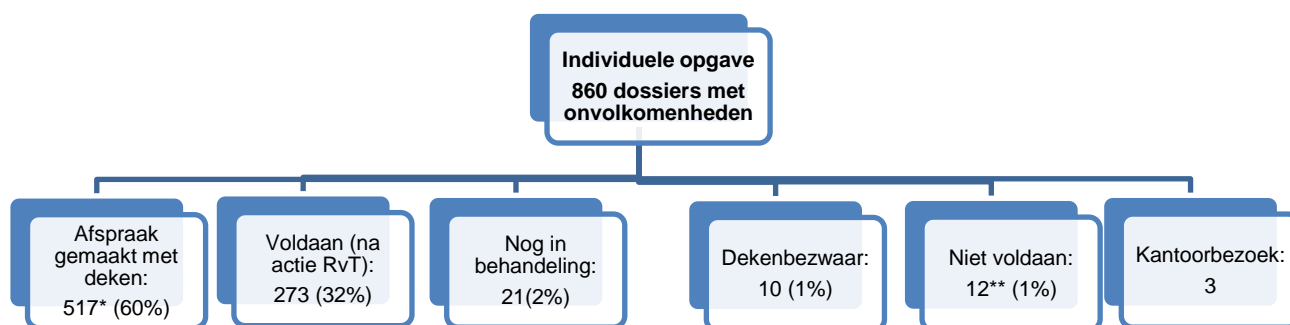
Resultaat Opleiding	Aantal
Termijn gegeven	14
Bevinding gerepareerd	9
Norm overdragend contact	9
Eigen schrapping	1
Overig	1

Resultaat Wwft	Aantal
Termijn gegeven	10
Bevinding gerepareerd	1
Norm overdragend contact	9
Eigen schrapping	1
Overig	8

Bijlage 5 – Resultaten CCV 2012

* Het gaat hier om kantoren die zijn opgeheven

* Het gaat hier in de meeste gevallen om afspraken over het inhalen van punten

** Het gaat hier onder andere om advocaten die geschrapt zijn

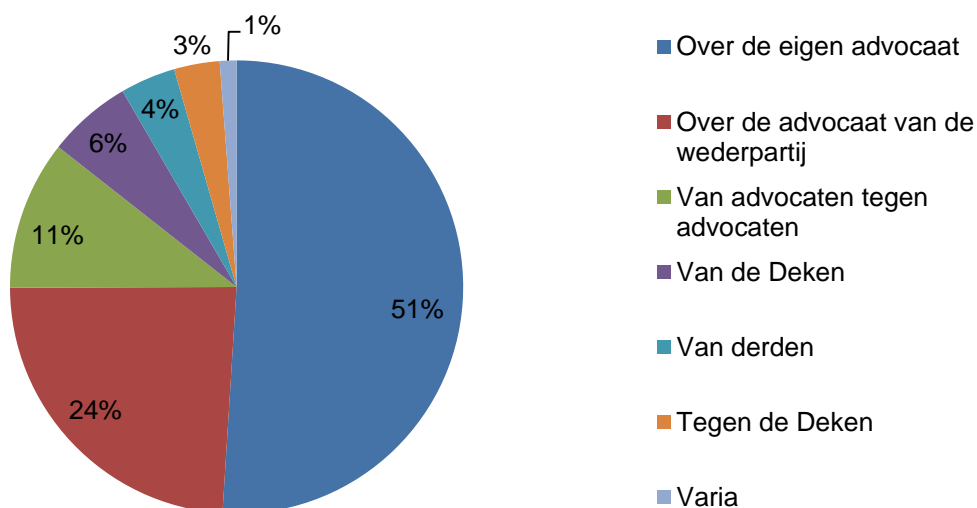
Bijlage 6 – Resultaten klachtregistratie 2013

Basisinformatie	
Periode van de analyse	01-01-2013 t/m 31-12-2013
Aantal klachten	3014
Aantal advocaten per 31-12-2012	17068

1. Type klacht

Klachten	Aantal klachten	In %
Over de eigen advocaat	1537	51%
Over de advocaat van de wederpartij	722	24%
Van advocaten tegen advocaten	321	11%
Van de Deken	181	6%
Van derden	119	4%
Tegen de Deken	98	3%
Varia	36	1%
Eindtotaal	3014	100%

Onderverdeling type klachten

Onderwerp per type klacht (top 3)	Aantal klachten	In %
Over de eigen advocaat		
Kwaliteit van de dienstverlening	853	39%
Financiën algemeen	206	9%
Communicatie cliënt/bejegening	193	9%
Onderwerp per type klacht (top 3)	Aantal klachten	In %
Over de advocaat van de wederpartij		
Zorg in acht te nemen jegens wederpartij	304	32%
Bewust gebruik onjuiste gegevens/info	180	19%
Vrijheid/ruimte van handelen	162	17%

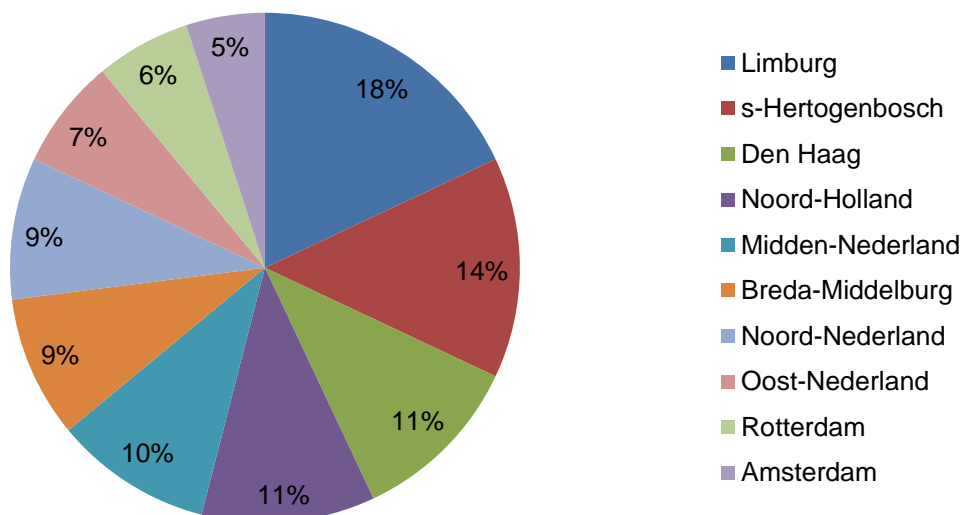
Onderwerp per type klacht (top 3)	Aantal klachten	In %
Van de Deken		
Wat in het algemeen niet betaamt	71	36%
Tekortkomingen uit de CCV	59	30%
Andere bezwaren	34	17%

2. Klachten per arrondissement

Arrondissement	Aantal klachten	In verhouding tot het aantal advocaten per arrondissement
Limburg	310	18%
's-Hertogenbosch	257	14%
Den Haag	435	11%
Noord-Holland	256	11%
Midden-Nederland	395	10%
Breda-Middelburg	182	9%
Noord-Nederland	163	9%
Oost-Nederland*	283	7%
Rotterdam	257	6%
Amsterdam	476	5%
Eindtotaal	3014	100%

* incl. Gelderland/Overijssel (per 1 april 2013 is het arrondissement Oost-Nederland gesplitst in Gelderland en Overijssel)

Aantal klachten in verhouding tot het aantal advocaten per arrondissement

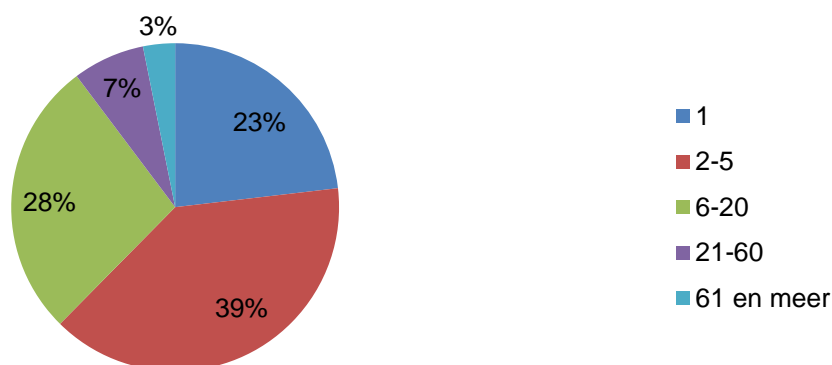
3. Onderwerp van de klacht

Top 10 klachten (standaard categorieën)	Aantal klachten	In %
Kwaliteit van de dienstverlening	853	22%
Zorg in acht te nemen jegens wederpartij	306	8%
Andere bezwaren	276	7%
Financiën algemeen	206	5%
Communicatie cliënt/bejegening	193	5%
Bewust gebruik onjuiste gegevens of informatie	181	5%
Vrijheid/ruimte van handelen	165	4%
Grievende uitlatingen	150	4%
Traagheid	143	4%
Declaratie, aanvullende zekerheid, incasso	136	3%

4. Klachten naar omvang kantoor

Omvang kantoor	Aantal klachten	% klachten
1 advocaat	668	23%
2-5 advocaten	1132	39%
6-20 advocaten	789	28%
21-60 advocaten	205	7%
61 en meer advocaten	91	3%

Onderverdeling klachten naar omvang kantoor

Om deze cijfers in perspectief te plaatsen:

Omvang kantoor	Aantal kantoren	Aantal kantoren met een klacht	% kantoren met een klacht	% kantoren zonder klacht
1 advocaat	2479	437	18%	82%
2-5 advocaten	1665	642	39%	61%
6-20 advocaten	525	347	66%	34%
21-60 advocaten	74	55	74%	26%
61 en meer advocaten	22	18	82%	18%

5. Afhandeling klachten

Soort afhandeling	Aantal	In %
In behandeling	1388	46%
In ruste	630	21%
Ingetrokken	330	11%
In ruste na dekenstandpunt	261	9%
Geschikt	249	8%
Raad van discipline	146	5%
Geschillencommissie of andere instantie	10	0%
	3014	100%

6. Doorlooptijden van de klachten die worden afgehandeld

Arrondissement	Gemiddeld aantal dagen*
Midden-Nederland**	168
Breda-Middelburg	152
Gelderland****	140
Oost-Nederland***	138
Amsterdam	107
Rotterdam	106
Den Haag	100
Noord-Nederland	99
Limburg	94
Noord-Holland	92
's-Hertogenbosch**	84
Overijssel****	68

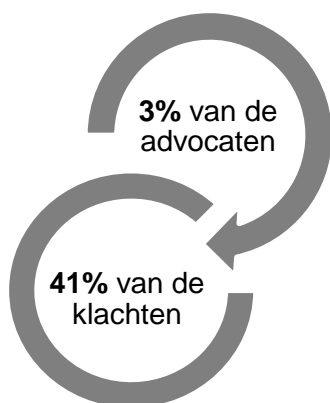
* Gemiddeld aantal dagen tussen aanmelding en afhandeling van de klacht.

Gebleken is dat er verschillende momenten van registratie gehanteerd worden waardoor de doorlooptijden per arrondissement sterk uiteenlopen. Per 1 januari 2014 wordt door ieder arrondissement hetzelfde moment van registratie gehanteerd.

** Midden-Nederland hanteert als datum afhandeling de datum van archivering.

*** Doorlooptijd van klachten binnengekomen tot 1 april 2013.

**** Doorlooptijd van klachten binnengekomen vanaf 1 april 2013.

3% van de advocaten is verantwoordelijk voor 41 procent van alle klachten.

Bijlage 7 – Samenstelling dekenberaad in 2013

Dekens

Naam	Deken arrondissement
Germ Kemper (deken en voorzitter dekenberaad tot 1 november 2013) Pieter van Regteren Altena (vanaf 1 november 2013)	Amsterdam
Bas Martens (voorzitter dekenberaad vanaf 1 november 2013)	Den Haag
Paul Wilmink	Gelderland
Eduard Prickartz	Limburg
Leonard Böhmer	Midden-Nederland
Rutger Meijer	Noord-Holland
Jan Dijkstra	Noord-Nederland
Henk van Dijk	Oost-Brabant
Paul Manning	Overijssel
Nardy Desloover	Rotterdam
Emilie van Empel	Zeeland-West-Brabant

Overige deelnemers dekenberaad

Naam	Functie
Jeroen Brouwer	Technisch voorzitter
Jan Loorbach (tot 1 juli 2013) Walter Hendriksen (vanaf 1 juli 2013)	Algemeen deken
Raffi van den Berg	Algemeen Secretaris NOvA
Marieke Amersfoort-Neutel	Secretaris dekenberaad vanuit NOvA
Lucas Korsten	Secretaris dekenberaad vanuit NOvA
Lies Weitenberg (vanaf september 2013)	Manager communicatie NOvA en communicatieadviseur dekenberaad